

Брюксел, 13.5.2019 г.
COM(2019) 175 final/2

CORRIGENDUM

This document corrects document COM(2019)175 final of 9 April 2019.
Concerns all languages versions.
Correction of graph entitled "2030 Framework for Climate and Energy"
The text shall read as follows:

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА

**ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ
ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ, КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ И
ЕВРОПЕЙСКАТА ИНВЕСТИЦИОННА БАНКА**

Четвърти доклад за състоянието на енергийния съюз

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Проектът за енергиен съюз на Комисията Юнкер¹ има за цел да осигури на потребителите в ЕС сигурно, устойчиво, конкурентоспособно и достъпно енергоснабдяване посредством задълбочено преразглеждане на европейските политики в областта на енергетиката и климата. Той също така се ангажира да превърне ЕС в световен лидер в областта на енергията от възобновяеми източници, да постави енергийната ефективност на първо място и да продължи да бъде начело в световните усилия за борба с изменението на климата. Четири години по-късно, енергийният съюз е реалност. Със силната подкрепа от Европейския парламент, държавите членки и заинтересованите страни, енергийният съюз направи Европа по-устойчива, като модернизира из основи европейска политика в областта на енергетиката и климата по няколко съществени начина.

На първо място, той доведе до всеобхватна и правно обвързваща рамка за постигане на целите на Парижкото споразумение, като същевременно спомогна за модернизирането на европейската икономика и нейната промишленост. Енергийният съюз включва рамка за управление, която ще позволи на държавите членки и Европейската комисия да работят заедно за разработването на политиките и мерките, необходими за постигане на нашите цели в областта на климата и енергетиката. Той също така е твърдо залегнал в по-широката рамка на приоритетите на ЕС. Енергийният съюз спомага за постигането на целите за устойчиво развитие и за изпълнението на програмите за кръгова икономика и качество на въздуха. Той е тясно свързан с политиките за съюза на капиталовите пазари, цифровия единен пазар, Европейската програма за нови умения, Плана за инвестиции за Европа, както и Съюза на сигурност.

На второ място, този цялостен подход към енергийния съюз даде възможност на ЕС да въведе ясни и амбициозни цели за 2030 г. в областта на енергията от възобновяеми източници и енергийната ефективност. Той даде възможност на ЕС да изготви също толкова амбициозни политики за чиста мобилност, включващи емисиите за нови автомобили, микробуси и камиони. Той също така предостави солидна основа за работа по създаването на една модерна, просперираща и неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г. Във визията на Европейската комисия за 2050 г.² се определя рамка за бъдеща политика в областта на климата и енергетиката, която ще помогне на Европа да поеме курс към неутралност по отношение на климата, като в същото време осигурява значителни ползи за икономиката и качеството на живот на европейските граждани³.

На трето място, енергийният съюз предоставя комбинация от напълно актуализирана регулаторна рамка и визия за политиките, които са необходими до 2050 г. По този начин се предоставя сигурността, която е необходима за

¹ Рамкова стратегия за устойчив енергиен съюз с ориентирана към бъдещето политика по въпросите на изменението на климата (COM(2015)080 final), 25 февруари 2015 г.

² Чиста планета за всички — Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика (COM(2018) 773 final), 28 ноември 2018 г.

³ Вж. също: „10 тенденции, които променят енергетиката и климата“, Европейски център за политическа стратегия, 3 декември 2018 г.

https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/epsc_-_10_trends_transforming_climate_and_energy.pdf.

висококачествени, иновативни инвестиции за модернизиране на икономиката на ЕС и създаване на работни места на местно равнище. В момента в ЕС съществуват повече от 4 милиона „екологични работни места“, а енергийният преход предоставя ясни възможности да се създадат и още. Още екологични работни места ще бъдат създадени от инвестиции на ЕС чрез фондовете на политиката на сближаване, фондовете за научни изследвания и иновации, плана „Юнкер“ и най-новите инициативи на Европейската комисия по отношение на устойчивото финансиране. Енергийният съюз подкрепя конкурентоспособността на европейската промишленост чрез насърчаване на иновациите, които създават глобално „стартово предимство“. Енергийният съюз също така насърчава създаването на европейски вериги за създаване на стойност в критични и нововъзникващи сектори, като например батерии и водород.

На четвърто място, в основата на енергийния съюз е задълбочаването на вътрешния енергиен пазар, което е от ключово значение за осигуряването на сигурно, устойчиво, конкурентоспособно и достъпно енергоснабдяване за всички граждани. Инвестициите в интелигентна инфраструктура, включително трансгранични междусистемни връзки, и общите договорености за предотвратяване и управление на евентуални смущения, доведоха до повишаване на сигурността на енергийните доставки и подобриха цялостната устойчивост на енергийната система на ЕС към външни енергийни сътресения. Тези инвестиции също така подготвиха мрежата на ЕС за променящата се енергийна система. В същото време, неотдавнашните промени в структурата на пазара на електроенергия ще направят достъпа до този пазар по-конкурентоспособен, ще гарантират икономически ефективно интегриране на възобновяемите енергийни източници и ще осигурят по-добра стойност за потребителите, които ще могат да предлагат своето производство и гъвкавост на пазара.

На пето място, успоредно с регулаторната рамка, Европейската комисия въведе благоприятна рамка от помощни мерки за справяне със социални, промишлени и други въпроси. Тези мерки имат за цел да позволят на гражданите, предприятията, градовете и новаторите да играят активна роля в енергийния преход. Новите подходи, използвани за първи път от Европейската комисия, доказват своята ефективност, по-специално по отношение на помощта за създаването на европейско производство на батерии, подпомагането на въгледобивните региони в преход, или предоставянето на градовете на средствата и мотивацията за засилване на техните действия в областта на климата и енергетиката. Тази благоприятна рамка ще бъде от решаващо значение за мобилизирането на инвестициите, които са необходими, за да се извлече максимална полза от енергийния преход, и да се гарантира, че преходът е справедлив и социално приемлив за всички. Социалните последици от тези промени трябва да бъдат част от процеса на изготвяне на политиката от самото начало, а не просто да се разглеждат като страничен аспект.

И накрая, енергийният съюз дава възможност на ЕС да говори с един глас на международната сцена. Като основен участник в Парижкото споразумение, ЕС е в състояние да упражнява ефективно лидерство по отношение на климата, като гарантира рекордно бързото влизане в сила на споразумението и прилагането му чрез Правилника от Катовице, приет през декември 2018 г. В този процес, доверието в ЕС е подкрепено от конкретни действия и от приемането на целия законодателен пакет, необходим за постигане на поетия до 2030 г. ангажимент в рамките на Парижкото споразумение. В съответствие с неговия твърд ангажимент за многостранно сътрудничество, единството и решимостта на ЕС са от ключово значение за запазване на международното доверие в действията по отношение на климата, с оглед на липсата на ръководство след

оттеглянето на Съединените щати от тази система след 2017 г. Европа продължи тясното международно сътрудничество по отношение на политиките в областта на климата и енергетиката. Например, тя работи с Китай за стартирането на национална схема за търговия с емисии през 2017 г.

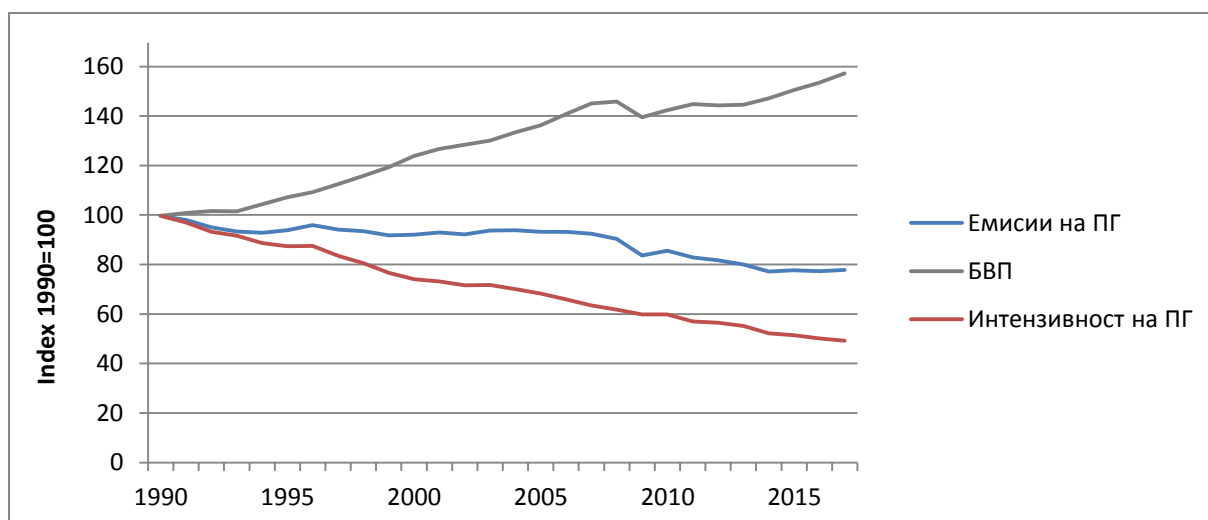
Чрез твърдото установяване на европейско равнище на тази съвременна рамка за управление на политиките в областта на климата и енергетиката, държавите членки понастоящем работят за интегрирането и актуализирането на своите национални политики. Енергийният съюз гарантира, че всички държави членки напредват едновременно, тъй като те се съгласиха да финализират своите национални планове в областта на енергетиката и климата до края на 2019 г. Тези планове ще се основават на националните обществени консултации и обратната връзка от Европейската комисия относно първоначалните проекти, които всички държави членки вече са подали официално. Общата рамка насърчава взаимното обучение и увеличава максимално възможностите за регионално сътрудничество. Тя също така поставя началото на „ученето чрез практика“, тъй като енергийният съюз планира редовни „контроли“ за преразглеждане и съвместно подобряване на политиките. Управлението на този непрекъснат диалог ще бъде основно предизвикателство за 2019 г. и важен елемент, който да гарантира, че енергийният съюз колективно осигурява всички произтичащи от него ползи.

Отвъд политиката в областта на енергетиката и климата, енергийният съюз е свързан със структурната модернизация на европейската икономика. Той насърчава структурната реформа на енергопотреблението и използването на ресурси във всички ключови сектори: енергетика, с нейната централна роля, сгради, транспорт, промишленост, селско стопанство и земеползване в по-общ план. Енергийният съюз също така е инвестиционна стратегия, която оказва положително въздействие върху икономиката и заетостта, и взема под внимание нейното въздействие върху уязвимите региони и хора. Чрез своя акцент върху ефективността и местните енергийни ресурси, той ще укрепі позицията на ЕС на световните пазари.

II. ТЕНДЕНЦИИ И КОНСТАТАЦИИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛИТИКАТА

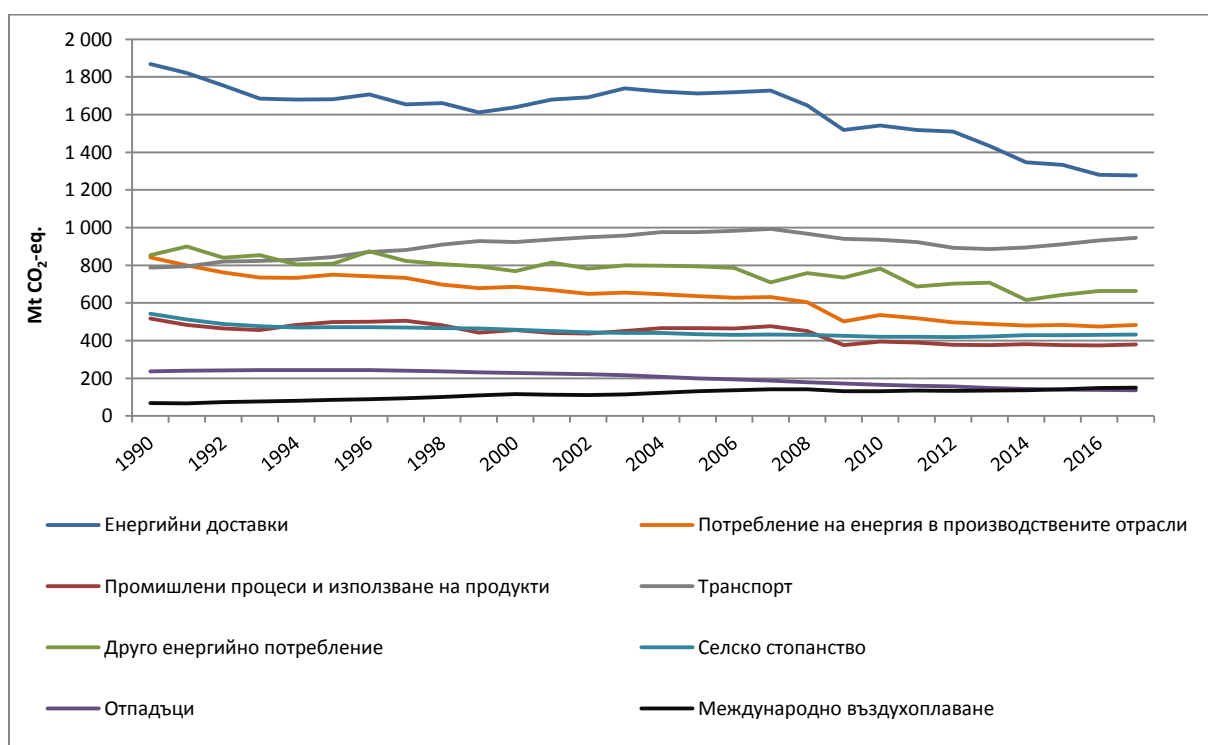
Емисиите на парникови газове и потреблението на енергия са все по-малко обвързани с икономическия растеж. Преходът към модерна нисковъглеродна и енергийно ефективна икономика е в напреднала фаза, и Европа върви по реалистичен път за постигането на ангажиментите си по Парижкото споразумение. ЕС е на път да постигне своята цел за 2020 г. за намаляване на емисиите на парникови газове (т.е. намаление на емисиите с 20 % до 2020 г. в сравнение с нивата от 1990 г.). Между 1990 г. и 2017 г. икономиката на ЕС нарасна с 58 %, а емисиите намаляха с 22 %, съгласно предварителните данни, предоставени от държавите членки⁴ (фигура 1).

⁴ Годишната инвентаризация на парниковите газове в Европейския съюз за периода 1990—2016 г. (Европейска агенция за околна среда), приблизителна годишна инвентаризация на парниковите газове в Европейския съюз за 2017 г. (Европейска агенция за околна среда), брутен вътрешен продукт от годишната макроикономическа база данни на генерална дирекция „Икономически и финансови въпроси“ на Европейската комисия.

Фигура 1: Процентно изменение на брутния вътрешен продукт на ЕС (в реално изражение), на емисиите на парникови газове (ПГ) на ЕС и на емисионната интензивност на ПГ на икономиката на ЕС

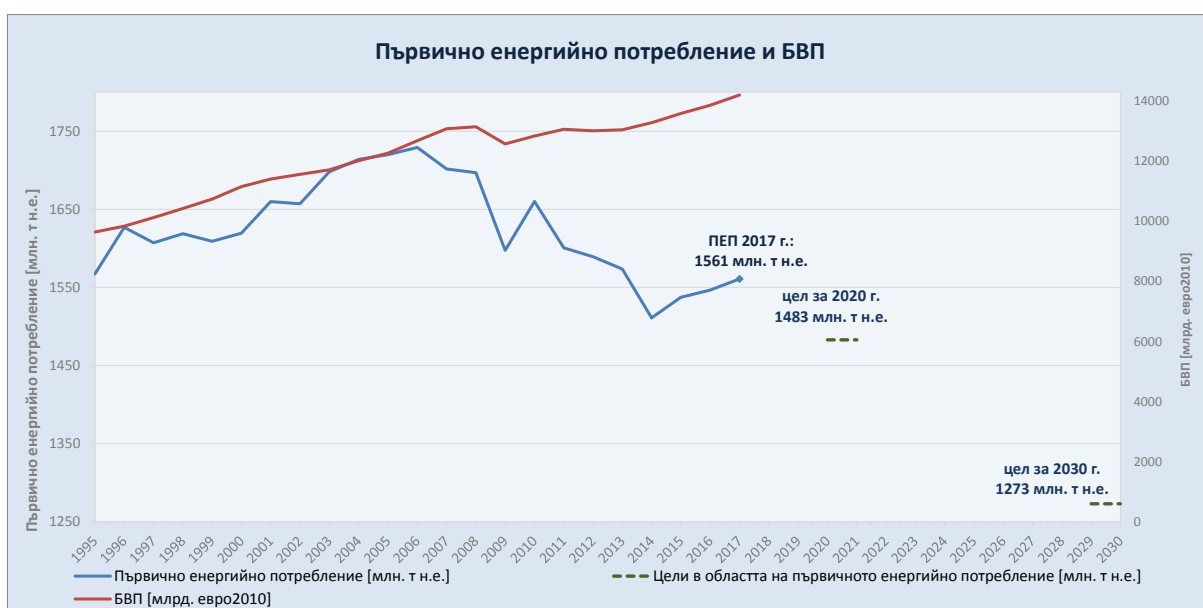
От 1990 г. насам емисиите са намалели във всички икономически сектори, с изключение на транспортния. Най-отчетлив е спадът в емисиите от енергийните доставки (фигура 2). Икономическият растеж е по-малко зависим от потреблението на енергия (фигура 3). Енергийната производителност и интензитетът на парниковите газове при потреблението на енергия в ЕС непрекъснато се подобряват, благодарение главно на мерки за енергийна ефективност в държавите членки.

Фигура 2: Емисии на парникови газове в ЕС по сектори за периода 1990—2016 г.

Въпреки това е необходимо допълнително увеличаване на усилията за постигане на целта за енергийна ефективност до 2020 г. Най-новият анализ⁵ показва, че след постепенен спад между 2007 и 2014 г., потреблението на енергия е започнало да се увеличава през последните години и в момента е малко над линейната крива за целите за 2020 г. Това се дължи на промени в климата, по-специално на по-студените 2015 г. и 2016 г., но също така и на засилването на икономическата дейност и ниските цени на петрола. Енергоемкостта на промишлеността е продължила да се подобрява с до 22 % между 2005 и 2017 г. и икономии на енергия действително са спомогнали да се компенсират части от въздействието на тези увеличения. Въпреки това, те не са достатъчни, за да се поддържа низходящата тенденция при общото потребление. Въпреки че целта за енергийна ефективност за 2020 г. все още може да бъде постигната, продължаващото увеличение на потреблението на енергия би могло да я изложи на риск. Ето защо Европейската комисия създаде работна група с държавите членки за мобилизиране на усилията и за пълно използване на потенциала за енергийна ефективност.

В транспортния сектор, енергийното потребление и емисиите са намалели между 2007 г. и 2013 г., но сега отново са приблизително на нивата от 2005 г. Положителното въздействие на политиките за ефективност (и, в по-ограничена степен, положителното въздействие на преминаването към други видове транспорт) беше неутрализирано от увеличението на транспортните дейности и слабото използване на капацитета при автомобилния товарен превоз.

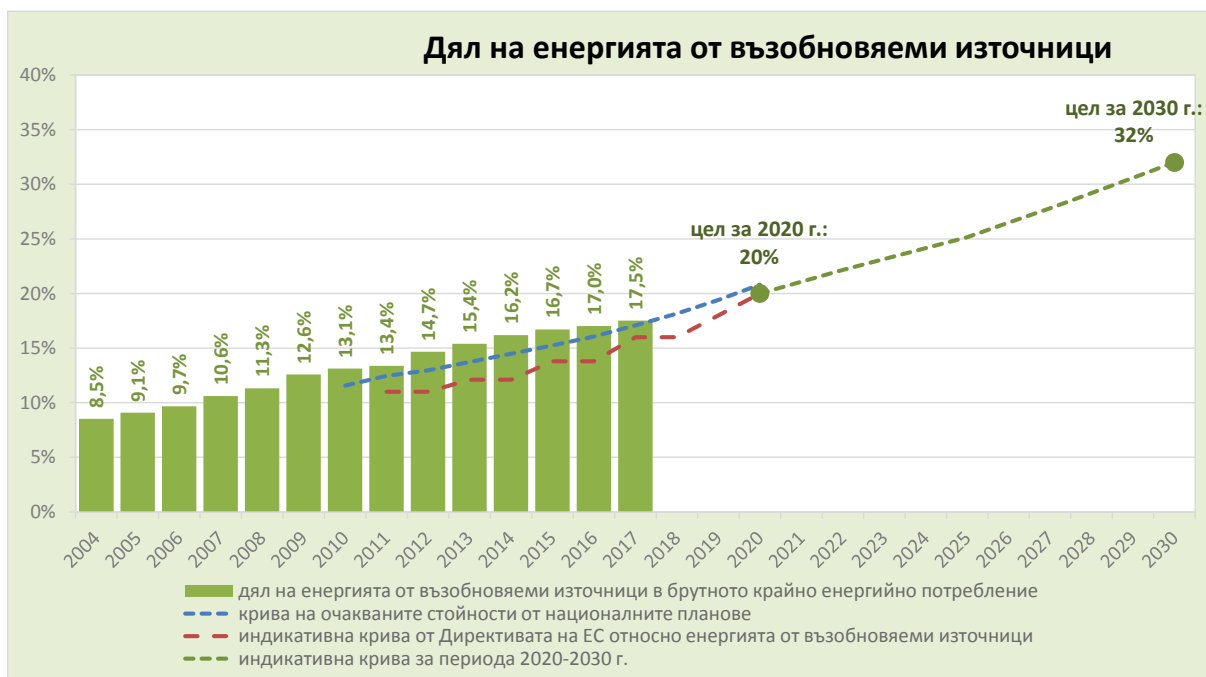

Фигура 3: Промени в БВП на ЕС и първично енергийно потребление

Силният растеж в сектора на енергията от възобновяеми източници продължава, но е неравномерно разпределен. От 2014 г. насам дялът на енергията от възобновяеми източници в енергийния микс на ЕС се е увеличил значително, като през 2017 г.

⁵ Вж. доклад на Комисията до Европейския парламент и до Съвета — Оценка за 2018 г. на напредъка на държавите членки по националните цели за енергийна ефективност за 2020 г. и по прилагането на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност съгласно член 24, параграф 3 от същата директива (COM(2019) 224 final), 9 април 2019 г.

достига 17,5 %⁶. Инвестициите в енергия от възобновяеми източници във все по-голяма степен се диктуват от пазарните решения и все повече държави членки предоставят подкрепа за енергията от възобновяеми източници чрез конкурентни тръжни процедури и гарантират, че инсталациите за енергия от възобновяеми източници са интегрирани в електроенергийния пазар, както се изисква от правилата за държавна помощ⁷. Това значително намали разходите за внедряване на енергия от възобновяеми източници⁸. Въпреки това навлизането на енергията от възобновяеми източници варира в различните сектори, като нейният дял достига 30,8 % в електроенергийния сектор, но е само 19,5 % в сектора за отопление и охлаждане, и 7,6 % в транспортния сектор. Темпът на нарастване на дела на енергията от възобновяеми източници също спадна от 2014 г. насам. Въпреки че ЕС е на път да постигне целите си за 2020 г. за енергия от възобновяеми източници, следва да се положат още по-големи усилия, за да се гарантира, че целите за 2030 г. ще бъдат изпълнени (фигура 4).

Фигура 4: Дялове на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно енергийно потребление на ЕС в сравнение с тези по индикативните криви, предвидени в Директивата относно енергията от възобновяеми източници и в националните планове за действие относно енергията от възобновяеми източници⁹

⁶ Вж. доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Доклад за напредъка в областта на енергията от възобновяеми източници (COM(2019) 225 final), 9 април 2019 г.

⁷ Насоки относно държавната помощ за околната среда и енергетиката за периода 2014—2020 г., ОВ С 200, 28.6.2014 г., стр. 1

⁸ Например в Германия нивата на подпомагане за слънчеви фотоволтаични централи са определени по административен ред на около 9 цента за киловатчас през 2015 г. Конкурентните тръжни процедури са помогнали тези разходи да се снижат до 5 цента за киловатчас през 2018 г.

⁹ Националните планове за действие относно енергията от възобновяеми източници са подробни доклади, представени от държавите членки, които очертават техните ангажменти и инициативи за разработване на енергия от възобновяеми източници в съответствие с член 24 от Директива 2009/28/ЕО относно енергията от възобновяеми източници.

През 2017 г. 11 държави членки¹⁰ вече са разполагали с дял на възобновяемата енергия над техните цели за 2020 г. В допълнение към това, 21 държави членки¹¹ са достигнали или надвишили индикативната си средна крива от Директивата за енергията от възобновяеми източници¹² за двегодишния период 2017—2018 г. Останалите 7 държави членки¹³ трябва да положат повече усилия, за да се съобразят със средната крива за периода 2017—2018 г. към 2020 г.

Въпреки това, за 11 държави членки¹⁴, понастоящем планираните или изпълнявани политики за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници изглеждат недостатъчни за постигането на тяхната индикативна крива, ако се вземат предвид само местните доставки, без механизмите за сътрудничество¹⁵. Освен това, за 7 държави членки¹⁶, съществува известна несигурност относно това дали ще постигнат целите за енергия от възобновяеми източници за 2020 г.

За да постигнат целите за енергия от възобновяеми източници за 2020 г. и за да поддържат тези равнища като базови от 2021 г. нататък, държавите членки следва да продължат да увеличават своите усилия за внедряване на възобновяеми енергийни източници и за намаляване на потреблението на енергия. Освен това всички държави членки следва да обмислят възможността за използване на статистически прехвърляния, както е предвидено в Директивата за енергията от възобновяеми източници¹⁷, за да гарантират, че постигат целта, когато съществува дефицит, или за да продават своите евентуални излишъци на други държави членки. Комисията има готовност да подкрепи държавите членки в това отношение.

В този контекст редица действия са в процес на осъществяване в целия ЕС. Те се осъществяват чрез създадената от Комисията работна група по енергийна ефективност, новите търгове за енергия от възобновяеми източници, обявени от няколко държави членки, включително Франция, Нидерландия, Португалия, и по-широкото използване на корпоративни споразумения за изкупуване на енергия, чрез които европейските дружества са закупили рекордно количество ветроенергийни мощности през 2018 г.

Бе постигнат добър напредък към по-интегриран европейски енергиен пазар. В момента електроенергията се търгува по-свободно (макар и все още недостатъчно свободно) през граница¹⁸, въз основа на директивите относно пазара на електроенергия

¹⁰ България, Чехия, Дания, Естония, Хърватия, Италия, Литва, Унгария, Румъния, Финландия и Швеция.

¹¹ България, Чехия, Дания, Германия, Естония, Гърция, Испания, Хърватия, Италия, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Австрия, Португалия, Румъния, Словакия, Финландия, Швеция и Обединеното кралство.

¹² Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, ОВ L 140, стр. 16—62.

¹³ Белгия, Франция, Ирландия, Люксембург, Нидерландия, Полша и Словения.

¹⁴ Белгия, Ирландия, Гърция, Франция, Кипър, Люксембург, Малта, Нидерландия, Полша, Португалия и Обединеното кралство.

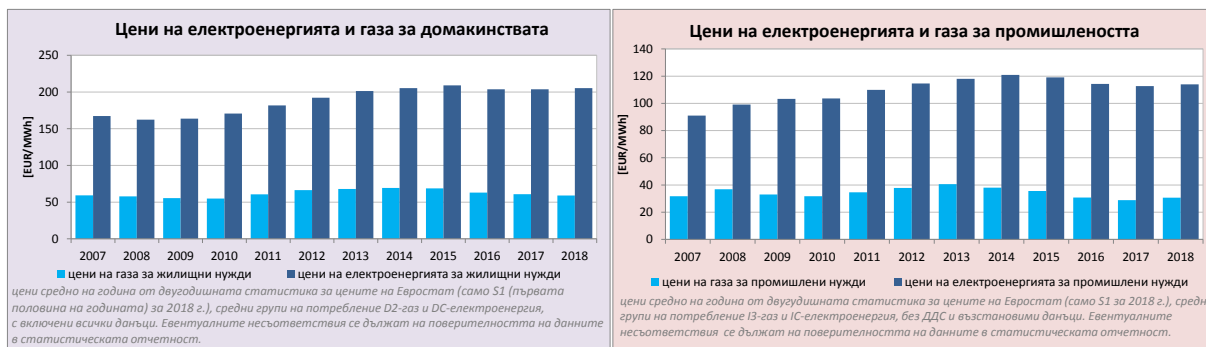
¹⁵ Вж. доклада за напредъка на държавите членки по отношение на техните индикативни цели за енергията от възобновяеми източници за 2020 г.

¹⁶ Австрия, Германия, Испания, Латвия, Румъния, Словения и Словакия.

¹⁷ Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и за изменение и впоследствие за отмяна на директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО, ОВ L 140, 5.6.2009 г., стр. 16—62.

¹⁸ Вж. годишните доклади на Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER)/Съвета на европейските енергийни регулатори (CEER) относно резултатите от мониторинга на вътрешния пазар на електроенергия и газ през 2017 г., септември 2018 г.: https://acer.europa.eu/Official_documents/Publications/Pages/Publication.aspx.

и газ¹⁹, както и прилагането на антитръстовото законодателство²⁰. Антитръстовите решения предоставиха особено на потребителите в централна и източна Европа ефективно средство, с което да им се гарантира достъп до по-конкурентни цени на газа. По отношение на електроенергията, измеримият спад в цените на едро на електроенергията от 6,4 % между 2010 г. и 2017 г. допринесе за намаляване на разходите за енергия на домакинствата и промишлеността съответно с 6 % и 30 %. Въпреки това увеличаването на таксите за мрежата, както и данъците и налозите, доведе до средно увеличение на цените за крайните потребители от 19,3 % за домакинствата и 8,7 % за промишлените потребители в целия ЕС през същия период (вж. фигура 5). Данъците и таксите, свързани с енергопотреблението, представляват до 40 % от цените на дребно на енергията за домакинствата.

Фигура 5: Промени в цените на енергията за домакинствата и промишлеността (източник: Евростат)

Отбелязва се напредък по отношение на качеството на въздуха, но продължават да са необходими по-нататъшни подобрения. Благодарение на съвместните усилия от страна на ЕС и държавите членки, емисиите на замърсители на въздуха са намалели в ЕС през последните десетилетия, с изключение на амоняка (фигура 6). Тази тенденция допринесе за по-доброто качество на въздуха. Тя също така доведе до спад в броя на зоните за следене на качеството на въздуха, в които са превишени пределно допустимите стойности на ЕС за фини прахови частици, и спад в броя на случаите на преждевременна смърт, дължащи се на замърсяването на въздуха, до около 400 000 по последни изчисления²¹. Предвижда се емисиите на замърсители на въздуха в ЕС да продължат да намаляват, тъй като държавите членки прилагат мерки за изпълнение на своите национални ангажименти за намаляване на емисиите на замърсители за 2020 г. и от 2030 г. нататък²². Прилагането на няколко политики на енергийния съюз прави постигането на тези намаления на емисиите по-лесно и по-евтино — например, намаляването на използването на въглища, мерките за енергийна ефективност за

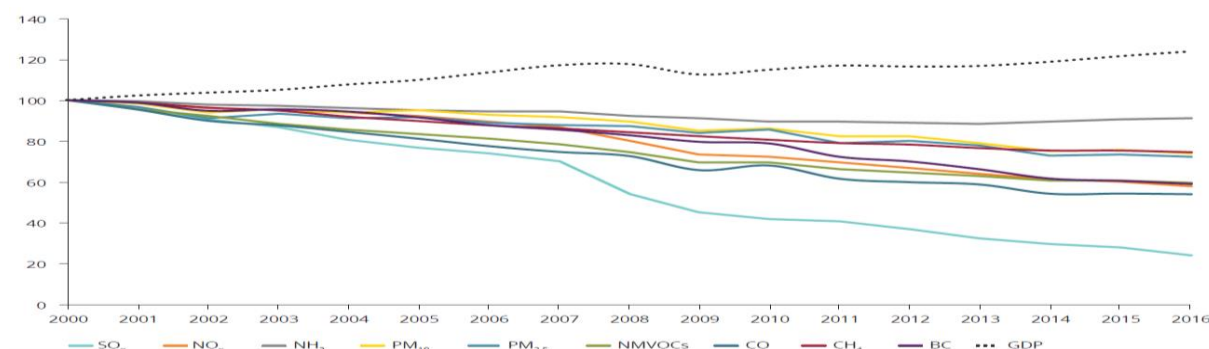
¹⁹ Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия, ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 55—93 и Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ, ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 94—136.

²⁰ Комисията прие редица антитръстови решения, което допринесе за неограничения поток на енергия на вътрешния пазар на газ и електроенергия, като последен пример за това са следните решения: [АТ.39816 Решение за ангажимент на Gazprom](#), [АТ.40461 Решение за ангажимент за междусистемни връзки между Германия и Дания](#), [АТ.39849 Решение за забрана на газ от БЕХ](#).

²¹ Виж: <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2018>

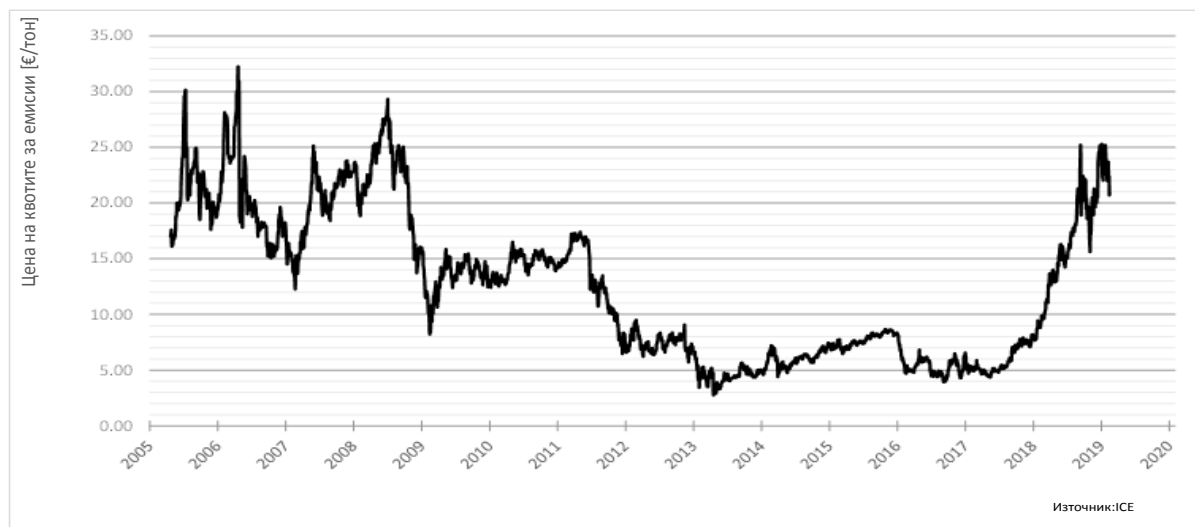
²² Директива (ЕС) 2016/2284 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2016 година за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители, ОВ L, 344, 17.12.2016 г., стр. 1—31.

подмяна на неефективни отоплителни съоръжения и развитието на по-устойчиви транспортни средства²³.

Фигура 6: Промени в емисиите на замърсители на въздуха в ЕС²⁴, като процент от нивата от 2000 г.

Схемата на ЕС за търговия с емисии е по-устойчива. Въвеждането в действие на резерва за стабилност на пазара през януари 2019 г., както и приемането на реформата на схемата за търговия с емисии за периода след 2020 г. в началото на 2018 г., подобриха значително цената на въглеродните емисии (фигура 7). Резервът за стабилност на пазара ще бъде насочен към настоящия излишък от 1,65 милиарда квоти за емисии и ще подобри устойчивостта на схемата на големи сътресения в бъдеще чрез коригиране на предлагането на квоти за тръжна продажба. По-силният сигнал за цената на въглеродните емисии вече увеличава доверието в по-широкото разработване и внедряване на нисковъглеродни технологии. Според пазарните анализатори, резервът за стабилност на пазара ще запази своя ефект върху пазара на въглеродни емисии през следващото десетилетие, като цените на въглеродните емисии ще останат на подобно или по-високо ниво. Това е съчетано с конкретни мерки за избягване на изместването на въглеродни емисии, запазващи конкурентоспособността на европейската промишленост.

Фигура 7: Промени в цената на въглеродните емисии на европейския пазар на въглеродни емисии за периода 2005—2018 г. (източник: ICE)

²³ Доклад относно първия обзор на мерките за чистота на въздуха (COM(2018) 446 final), 7 юни 2018 г.

²⁴ Тази графика показва относителната промяна от една година към следващата и отчита промените в броя на държавите—членки на ЕС през годините.

Публичните инвестиции (на национално и европейско равнище) в приоритетите на енергийния съюз в областта на научните изследвания и иновациите са били сравнително стабилни през периода 2014—2017 г. Публичните инвестиции в тези приоритети през този период са средно около 5,3 милиарда евро на година (фигура 8)²⁵. С национално финансиране в размер на 4,1 милиарда евро средно на година²⁶, научноизследователската програма „Хоризонт 2020“ на ЕС и фондовете на политиката на сближаване имаха съществено значение за поддържането на инвестициите в областта на научните изследвания и иновациите стабилни през последните 4 години. Европейската комисия е на път да инвестира почти 2 милиарда евро в научни изследвания и иновации за чиста енергия през 2020 г., с което ще изпълни ангажимента си да удвои инвестициите си в публичните изследвания и иновации в тази област в сравнение с 2015 г. като част от членството си в международното партньорство „Мисия за иновации“. Въпреки това, частният сектор продължава да бъде основният източник на такива инвестиции, като постоянно отговаря за повече от 75 % от инвестициите на ЕС в научни изследвания и иновации в областта на чистата енергия, след като увеличи годишните разходи от около 10 милиарда евро до над 16 милиарда евро в рамките на едно десетилетие. Публичното финансиране ще продължава да играе ключова роля в координирането на научните изследвания и насочването на частните инвестиции към приоритети, съвместими с нашата дългосрочна стратегическа визия, в това число чрез интелигентна специализация. Това ще спомогне за създаването на връзка между научните изследвания и търговското разпространение и ще привлече нови частни инвестиции чрез отстраняване на рисковете за технологиите. Силните политики и предсказуемите ценови сигнали са необходими условия за насърчаване на иновациите в областта на екологично чистата енергия, което в крайна сметка ще стимулира инвестициите в научни изследвания в областта на технологиите за чиста енергия.

Фигура 8: Публични инвестиции в приоритетите на енергийния съюз в областта на научните изследвания и иновациите за периода 2014—2017 г. (източник: Съвместен изследователски център)

²⁵ Pasimeni, F., Fiorini, A., Georgakaki, A., Marmier, A., Jimenez Navarro, J.P., Asensio Bermejo, J. M. (2018 г.): Информационни табла на SETIS относно научните изследвания и иновациите по държави [„SETIS Research & Innovation country dashboards“]. Европейска комисия, Съвместен изследователски център (JRC).

²⁶ Пак там

III. АМБИЦИОЗНА И МОДЕРНА ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА

По време на мандата на Европейската комисия, ЕС успешно прие напълно нова законодателна рамка за политиките в областта на енергетиката и климата²⁷. Европейският парламент и Съветът се споразумяха за преразглеждане на законодателството на ЕС в областта на климата, включително Директивата за схемата за търговия с емисии²⁸, както за стационарни инсталации, така и за сектора на въздухоплаването, Регламента за разпределяне на усилията²⁹, и Регламента относно земеползването, промените в земеползването и горското стопанство³⁰. Освен това, те постигнаха съгласие по осем законодателни предложения в пакета „Чиста енергия за всички европейци“³¹, и по десет предложения за мобилност, следвайки „Стратегията за мобилност с ниски емисии“³².

Тази всеобхватна законодателна рамка създава солидна основа, която позволява на ЕС да изпълнява своите политики в областта на климата и енергетиката за 2030 г. и след това. Тази рамка ще ни позволи да се справяме с бъдещите предизвикателства, като например цифровизацията, интегрирането на възобновяемите енергийни източници на пазара и енергийна политика, която да бъде ориентирана в по-голям степен към потребителите. Законодателството разглежда както междусекторни елементи за насърчаване на действия в областта на климата и енергетиката, така и конкретни разпоредби за секторни действия, когато е необходимо. ЕС също така изпрати категорично послание към други държави по света, че възнамерява да продължи да дава водещ пример. Той постига това чрез предприемане на конкретни и амбициозни стъпки за изпълнение на своите ангажименти и цели за адаптиране в рамките на Парижкото споразумение. Съгласуваната от ЕС рамка също така съдържа клаузи за преразглеждане и разпоредби, които да гарантират, че тези ангажименти ще бъдат изпълнени. Тази рамка предоставя добра основа на ЕС за постигането на неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г.

Актуализираната законодателна рамка определя количествено изразени цели и ясна „посока на движение“ до 2030 г., като осигурява стабилна и предсказуема среда за планиране и инвестиции. По-специално, ЕС значително повиши амбицията си чрез определянето на нови цели за 2030 г., а именно: да намали емисиите на парникови газове в ЕС с най-малко 40 % в сравнение с нивата от 1990 г., да постигне дял от поне 32 % в областта на енергията от възобновяеми източници³³ и да увеличи енергийната

²⁷ Успоредно с това Комисията прие заедно с настоящия доклад и съобщение относно институционалната рамка „По-ефективен и демократичен процес на вземане на решения в политиката на ЕС в областта на енергетиката и климата“ (COM (2019) 177 final, 9 април 2019 г.)

²⁸ Директива (ЕС) 2018/410 на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2018 година за засилване на разходооефективните намаления на емисии и на нисковъглеродните инвестиции, ОВ L 76, 19.3.2018 г., стр. 3—27.

²⁹ Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021—2030 г., допринасящи за действията в областта на климата в изпълнение на задълженията, поети по Парижкото споразумение, ОВ L 156, 19.6.2018 г., стр. 26—42.

³⁰ Регламент (ЕС) 2018/841 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 година за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г., ОВ L 156, 19.6.2018 г., стр. 1—25.

³¹ „Чиста енергия за всички европейци“ (COM(2016) 860 final), 30 ноември 2016 г.

³² Европейска стратегия за мобилност с ниски емисии, (COM(2016) 501 final), 20 юли 2016 г.

³³ Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници, ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82—209.

ефективност с най-малко 32,5 %³⁴. Целта за електроенергийна междусистемна свързаност беше заложена, за да се подобри сигурността на доставките чрез увеличение до 15 % във всяка държава членка до 2030 г. Също така бяха определени обвързващи цели за 2030 г. за намаляване на въглеродните емисии от автомобили с 37,5 % в сравнение с нивата от 2021 г.³⁵, от микробуси с 31 % в сравнение с нивата от 2021 г.³⁶, и от камиони с 30 % спрямо нивата от 2019 г.

РАМКА ЗА ПОЛИТИКИТЕ В ОБЛАСТТА НА КЛИМАТА И ЕНЕРГЕТИКАТА ЗА 2030 г. — ДОГОВОРЕНИ ЦЕЛИ

	ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ	ЕНЕРГИЯ ОТ ВЪЗБЪННО- ВЯЕМИ ИЗТОЧНИЦИ	ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ	МЕЖДУ- СИСТЕМНА СВЪРЗАНОСТ	ВЪПРОСИ НА КЛИМАТА ВЪВ ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕС ПРОГРАМИ	CO ₂ ОТ:
2020	-20%	20%	20%	10%	2014-2020 20%	
2030	≥ -40%	≥ 32%	≥ 32,5%	15%	2021-2027 25%	АВТОМОБИЛИ -37,5% микробуси -31% камиони -30%

Клауза за преразглеждане във възходяща
посока до 2030 г.

ЕС засили своята енергийна сигурност. Новите правила³⁷ относно сигурността на доставките на газ и готовността за справяне с рискове в електроенергийния сектор са приети с цел организиране на оперативно трансгранично регионално сътрудничество за предотвратяване и управление на риска от прекъсвания на газовите доставки, недостиг на електроенергия или прекъсвания на електроснабдяването.

Значителен напредък бе постигнат и в подобряването на структурата на пазарите на електроенергия. Понастоящем съществува по-интегриран набор от правила за структурата на пазара на електроенергия³⁸. Тези правила подобряват ефективността на пазара на електроенергия чрез по-голямо сближаване на цените и трансграничен обмен. Те също така определят обща рамка за механизмите за осигуряване на капацитет, за да се гарантира, че те са съвместими както с вътрешния пазар, така и с целите на ЕС за декарбонизация. Беше проведено цялостно секторно проучване в областта на държавните помощи относно механизмите за капацитет,³⁹ а правилата за контрол върху държавната помощ и антитръстовите правила⁴⁰ помагат да се гарантира, че нашите

³⁴ Директива (ЕС) 2018/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно енергийната ефективност, ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 210—230.

³⁵ В законодателството на ЕС вече е предвидено, че до 2021 г., но с период на постепенно въвеждане от 2020 г., средната стойност за парка от всички нови автомобили, която трябва да бъде постигната, е 95 грама CO₂ на километър.

³⁶ Законодателството на ЕС вече предостави цел за 2020 г. от 147 грама CO₂ на километър за микробуси.

³⁷ Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 994/2010, ОВ L 280, 28.10.2017 г., стр. 1—56, и Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор и за отмяна на Директива 2005/89/ЕО, COM/2016/0862 final — 2016/0377 (COD)

³⁸ Виж: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers>

³⁹ Първото по рода си проучване, проведено въз основа на правилата за държавните помощи, приключи през ноември 2016 г. Вж.

http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html.

⁴⁰ Комисията вече прие 19 решения за държавните помощи относно 13 различни механизма за осигуряване на капацитет в рамките на насоките относно държавните помощи от 2014 г., като гарантира

амбициозни цели в областта на енергетиката и климата са постигнати при най-ниски разходи, и без неоправдано нарушаване на конкуренцията. Като цяло усилията на Европейската комисия правят възможно по-свободното движение на електроенергията към местата, в които има най-голяма нужда от нея, и улесняват интегрирането на енергията от възобновяеми източници, реакцията на потреблението и хранилищата с пазара при най-ниски разходи. Този набор от правила ще подобри и цифровизацията на сектора и ще засили ролята на потребителите.

Беше постигнат напредък и на пазара на газ, по-специално чрез споразумението относно преразглеждането на Директивата за природния газ⁴¹, съгласно която газопроводи, които навлизат на или излизат от европейския вътрешен пазар на газ, ще трябва да спазват правилата на ЕС. В допълнение, Европейската комисия вече може да гарантира, че споразуменията на държави членки с държави извън ЕС са в съответствие с правото на ЕС⁴² преди те да бъдат сключени. Тези постижения ще помогнат за увеличаване на предвидимостта на единния пазар за инвеститорите.

Регулаторната рамка за конкретни сектори също беше актуализирана. Това беше направено с цел създаване на „по-интелигентни“ и по-енергийно ефективни сгради⁴³, с цел да се определят ограничения за въглеродните емисии от автомобили, микробуси⁴⁴ и камиони⁴⁵, с цел актуализиране на правилата за земеползването, промените в земеползването и горското стопанство⁴⁶, и с цел актуализиране на правилата за екопроектиране на продукти, свързани с енергопотреблението⁴⁷. Това ще гарантира, че всички сектори допринасят за енергийния и климатичния преход, като се отчитат техните специфични потребности.

Новата управленска рамка ще допринесе за прилагането и по-нататъшното развитие на енергийния съюз⁴⁸. Интегрираните национални планове на държавите

[участието на чуждестранни мощности](http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html) и технологично неутрални състезателни процедури на разпределение. Практика на Комисията в тази област може да бъде намерена тук:

http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html.

Комисията прие антитръстово решение за междусистемните връзки между Германия и Дания в края на 2018 г., с което изисква от немския мрежов оператор TenneT да позволи вноса на електроенергия от Дания в Германия и във всеки случай да гарантира предоставянето на 75 % от капацитета на междусистемните връзки за електроенергия между Дания и Германия за търговия.

⁴¹ Виж: <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/market-legislation>

⁴² Решение (ЕС) 2017/684 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2017 г. за създаване на механизъм за обмен на информация във връзка с междуправителствени споразумения и необвързващи инструменти между държавите членки и трети държави в областта на енергетиката, ОВ L 99, 12.4.2017 г., стр. 1—9.

⁴³ Директива (ЕС) 2018/844 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. относно енергийните характеристики на сградите, ОВ L 156, 19.6.2018 г., стр. 75—91.

⁴⁴ Виж: https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/proposal_en#tab-0-1.

⁴⁵ Виж: https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/heavy_en.

⁴⁶ Регламент (ЕС) 2018/841 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г., ОВ L 156, 19.6.2018 г., стр. 1—25.

⁴⁷ Като част от изпълнението на работния план за екопроектирането за периода 2016—2019 г., редица преработени мерки за екопроектиране и енергийно етикетиране ще бъдат приети през първата половина на 2019 г.

⁴⁸ Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и действията в областта на климата, ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1—77. Новият регламент също така изисква от държавите членки да разработят дългосрочни стратегии и интегрира и рационализира докладването в областта на енергетиката и климата.

членки в областта на енергетиката и климата ще включват национален принос към колективните цели на ЕС (и необходимите политики и мерки за постигане на този принос) за периоди от по десет години. Държавите членки ще разработят своите планове чрез непрекъснат, редовен диалог с Европейската комисия. Те също така ще гарантират участие на обществеността и ще се консултират с другите държави членки в дух на регионално сътрудничество. Това ще увеличи възможностите за сътрудничество между държавите членки и ще осигури по-голяма регулаторна сигурност за заинтересованите страни. Националните планове в областта на енергетиката и климата ще улеснят идентифицирането на областите, които представляват интерес за бъдещи инвестиции, и възможностите за икономическо развитие, създаване на работни места и социално сближаване.

Всички държави членки предоставиха своите първи проекти на национални планове в областта на енергетиката и климата (обхващащи периода 2021—2030 г.). Европейската комисия извършва оценка на тези проекти на планове с оглед издаването на потенциални препоръки към държавите членки до юни 2019 г., за да помогне на държавите членки да подобрят още повече своите планове и по този начин да се гарантира, че ЕС може колективно да изпълни ангажиментите си. Ключов въпрос при оценката ще бъде дали националният принос на държавите членки за целите за енергия от възобновяеми източници и енергийна ефективност е достатъчен, за да се постигне колективното ниво на амбиция на ЕС като цяло. Основавайки се на този процес, държавите членки ще продължат да разработват и в крайна сметка да приемат своите национални планове в областта на енергетиката и климата през втората половина на 2019 г.

Каре: към дългосрочна стратегия на ЕС за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г.

През ноември 2018 г. Европейската комисия публикува стратегическа дългосрочна визия⁴⁹ за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г. Този документ (изготвен по искане на Европейския съвет⁵⁰ и на Европейския парламент,⁵¹ и както беше поискано в рамките на договорената рамка на управление⁵²) беше приносът на Комисията към дългосрочната стратегия на ЕС за развитие с ниски емисии на парникови газове, която следва да бъде приета и съобщена до 2020 г., към Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата, в съответствие с Парижкото споразумение. Едновременно с това, всяка държава членка също така ще трябва да изготви своя национална дългосрочна стратегия.

Европейската комисия представи визия не само за задържане на равнището на глобалното повишаване на температура под 2°C спрямо температурните равнища преди началото на индустриализацията, но също и за продължаване на усилията за ограничаване на това повишаване до 1,5 °C чрез постигане на нулеви емисии на парникови газове до 2050 г.

⁴⁹ Чиста планета за всички — Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика (COM(2018) 773 final), 28 ноември 2018 г.

⁵⁰ Закljučения на Европейския съвет, 22 март 2018 г.

⁵¹ Резолюция на Европейския парламент от 4 октомври 2017 г. относно Конференцията на ООН по изменението на климата през 2017 г. в Бон, Германия (COP23).

⁵² Член 15 от Регламент (ЕС) 2018/1999 от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и действията в областта на климата.

Стратегията демонстрира как Европа може да покаже пътя към неутралност по отношение на климата, като инвестира в реалистични технологични решения, предоставя правомощия на гражданите, както и като съгласува действията в ключови области като индустриалната политика, финансите, или научните изследвания — като същевременно гарантира социална справедливост за справедлив преход и не пренебрегва нито един регион или група от населението.

Стратегията на Европейската комисия показва, че трансформирането на икономиката по този начин не само е възможно, но е и полезно. Това е инвестиция в модернизиранията на икономиката на ЕС, с цел по-добро справяне с бъдещите предизвикателства. За постигането на този преход, ЕС ще трябва да постигне напредък по седем стратегически основни елементи⁵³. Тези елементи се основават на петте измерения на енергийния съюз. Те също така определят посоката на развитие на политиката на ЕС в областта на климата и енергетиката за постигане на температурните цели от Парижкото споразумение.

IV. БЛАГОПРИЯТНА РАМКА В ПОДКРЕПА НА ЕНЕРГИЙНИЯ ПРЕХОД

През последните пет години, в допълнение към укрепването на законодателна система, Европейската комисия предостави рамка от действия за подпомагане на енергийния и климатичния преход. Тази рамка се отнася до създаването на условия за държавите членки, както и за всички заинтересовани страни, да постигат целите на ЕС.

1. Подготвена за бъдещето инфраструктура, гарантираща сигурността на доставките на ЕС и улесняваща зеления преход

Европа се ползва от една от най-широкообхватните и надеждни мрежи в света за електроенергия и газ. Основната цел на Европейската комисия е да укрепи тази мрежа, където това е необходимо, с цел справяне с оставащите проблеми по отношение на сигурността на доставките, свързване на енергийните „острови“, и справяне с предизвикателствата, произтичащи от продължаващия преход към нисковъглеродна икономика.

Ключов приоритет на енергийния съюз беше да се сложи край на енергийната изолация на несвързаните региони. Значителен напредък бе постигнат в балтийските държави. Въпреки че тези държави някога бяха енергиен „остров“ в ЕС, те понастоящем са добре свързани с останалата част на Съюза, с 23,7 % трансгранична междусистемна връзка. Това стана възможно чрез нови междусистемни връзки с Швеция, Финландия и Полша. В момента работата е концентрирана върху синхронизирането на електроенергийната система на балтийските държави с континенталната европейска мрежа най-късно до 2025 г.⁵⁴. По-тясното интегриране на Иберийския полуостров също така се насърчава чрез подкрепата на Европейската комисия за проекта INELFE⁵⁵ и за електропровод, който пресича Бискайския залив. Тези усилия ще удвоят капацитета за обмен между Франция и Испания до 2025 г., с

⁵³ Енергийна ефективност, използване на възобновяеми енергийни източници и засилена електрификация, чиста, безопасна и свързана мобилност, конкурентоспособна промишленост и кръгова икономика, инфраструктура и междусистемни връзки, биоикономика и естествени поглъщатели на въглерод, и премахване на оставащите емисии чрез улавяне и съхранение на въглерод.

⁵⁴ Политическа пътна карта за синхронизиране на електропреносните мрежи на балтийските държави с континенталната европейска мрежа през Полша, 8 юни 2018 г.

⁵⁵ „Interconexión Eléctrica Francia-España“.

което Испания ще се доближи до целта от 10 % междусистемна свързаност и постепенно интегриране на целия Иберийски полуостров към вътрешния електроенергиен пазар. Европейската комисия също така подкрепя по-нататъшните усилия за интегриране на газовия пазар на Иберийския полуостров с останалата част на Европа. Тези усилия, които показват стойността на европейската солидарност и регионално единство, са били обсъдени с Европейската комисия по време на редовни срещи на високо равнище с Франция, Португалия и Испания⁵⁶.

Усилията на Европейската комисия да гарантира диверсификация на доставките на газ също дават конкретни резултати. Тези усилия слагат край на зависимостта от един-единствен доставчик в някои държави членки, увеличават устойчивостта на енергийните системи на държавите членки, засилват конкуренцията и намаляват цените. В резултат на това всички държави членки без една имат достъп до два независими източника на газ, и ако всички текущи проекти бъдат изпълнени по график, всички държави членки, с изключение на Малта и Кипър, ще имат достъп до три източника на газ до 2022 г., а 23 държави членки ще имат достъп до глобалния пазар на втечен природен газ. Текущите инициативи за диверсификация, основани на втечен природен газ и Южния газов коридор, са от особено значение за източната част на региона на Балтийско море и централна и югоизточна Европа. В миналото тези области бяха зависими от един-единствен доставчик на газ. Ако се запази необходимата ангажираност и няма закъснения в изпълнението на ключови проекти, Европа трябва да постигне устойчива на сътресения газопреносна мрежа с добра междусистемна свързаност до 2020 г. или скоро след това.

Европейската комисия също така подпомага проекти за подобряване на електропреносната мрежа на ЕС и за предоставяне на възможност за по-широко използване на енергията от възобновяеми източници. Въпреки постигнатия напредък са необходими инвестиции в електроенергийни мрежи (за пренос и разпределение) в много по-голям мащаб. Размерът на инвестициите, необходими за пренос на електроенергия, се изчислява на повече от 150 милиарда евро за периода 2021—2030 г.⁵⁷ Тези нови инвестиции следва да бъдат обвързани с допълнителна цифровизация и обезпечаване с интелигентни технологии на мрежите, както и с разполагането на нови хранилища.

Политиката на ЕС за трансевропейските мрежи (TEN-E) е от основно значение за модернизирването на инфраструктурата. Политиката за TEN-E насърчава целенасочен подход за определяне и изпълнение на проекти от общ интерес (ПОИ), които са от решаващо значение за изграждането на добре свързани мрежи в цяла Европа. Досега са били изпълнени над 30 ПОИ, а около 75 ПОИ следва да бъдат създадени до 2022 г. Създаването на четири регионални групи на високо равнище⁵⁸ под ръководството на Европейската комисия спомогна за ускоряване на изпълнението на ПОИ. ПОИ също са се възползвали от финансовата подкрепа на ЕС, която е мобилизираща частни инвестиции. От 2014 г. насам 91 ПОИ са получили 3,2 милиарда евро подпомагане от програмата „Механизъм за свързване на Европа“ (МСЕ) и

⁵⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4621_en.htm.

⁵⁷ Нужди от инвестиции в трансевропейската енергийна инфраструктура до 2030 г. и след това, Ecorfys, юли 2017 г.

⁵⁸ Четирите групи на високо равнище в областта на енергийната инфраструктура са Комисията за енергийна свързаност в Централна и Югоизточна Европа (CESEC), сътрудничеството в областта на енергетиката в региона на северните морета, Югозападна Европа и Плана за действие относно взаимосвързаността на балтийския енергиен пазар (BEMIP).

подпомагане в размер на 1,3 милиарда евро от Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ). Това е мобилизирано общо инвестиции в размер от около 50 милиарда евро. Освен това политиката на сближаване даде принос в размер на 2,8 милиарда евро за инфраструктурни проекти за природен газ и електроенергия, които бяха избрани до края на 2018 г.

Ниво на финансиране по сектори в рамките на Механизма за свързване на Европа (МСЕ)

По-силно и по-добре свързаните мрежи в държавите членки са дали възможност за по-ефективно прилагане на правилата на вътрешния енергиен пазар. Това доведе до по-голяма конкуренция, по-ниски разходи и по-голяма сигурност. Досега 26 държави, отговорни за над 90 % от европейското потребление на електроенергия, и с население над 400 милиона души са свързали пазарите си на електроенергия за ден напред. През последните 7 години само свързването на пазарите за ден напред е осигурило ползи на стойност около 1 милиард евро годишно за европейските потребители⁵⁹. Освен това беше отчетено значително подобрение на благосъстоянието вследствие на интегрирането на пазарите за сделки в рамките на деня и балансирането на трансграничните пазари, което доведе до няколко милиарда евро икономии на година. Свързването на пазарите също спомогна за сближаването на цените в различни региони през последните години (например с 80 % и 41 % ценово сближаване съответно в балтийския регион и региона на Централна и Западна Европа). Освен това Европейската комисия е подкрепила създаването на регионални центрове за сътрудничество в помощ на интеграцията на трансграничните енергийни потоци и променливите енергийни потоци в рамките на европейската електроенергийна система. Цифровизацията на енергийната инфраструктура ще изисква повишено внимание по отношение на подобряването на киберсигурността и защитата на критичната инфраструктура.

Направени са инвестиции, за да се предостави възможност за секторна интеграция. Въпреки това е необходимо да се направи повече за обединяване на

⁵⁹ Вж. годишните доклади на Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER)/Съвета на европейските енергийни регулатори (CEER) относно резултатите от мониторинга на вътрешния пазар на електроенергия и газ през 2017 г., септември 2018 г.: https://acer.europa.eu/Official_documents/Publications/Pages/Publication.aspx.

сектора за производство на електроенергия и сектора на крайно потребление. Това е необходимо, за да се интегрира нарастващият дял на променливата енергия от възобновяеми източници, енергията за отопление и охлаждане, и електрическите превозни средства в енергийната система. От края на 2016 г. насам близо 400 милиона евро под формата на безвъзмездна помощ по Механизма за свързване на Европа (МСЕ) са били предоставени на над 50 проекта за използване на алтернативни горива, като са мобилизирани общо инвестиции в размер на повече от 3 милиарда евро. Целта е през 2019 г. да се предоставят допълнителни 350 милиона евро посредством механизма за смесено финансиране на МСЕ. Това ще бъде ключова област, която ще бъде следена внимателно в бъдеще. Бъдещото търсене на електрически превозни средства ще варира в различните региони на ЕС и ще зависи от редица фактори, включително разработването на инфраструктура за алтернативни горива. Освен това политиката на сближаване на ЕС остава важен източник на съфинансиране от страна на ЕС за внедряването на чист транспорт, напр. чрез около 12 милиарда евро, които са планирани за устойчива градска мобилност.

2. Нови начини за гарантиране на социалната справедливост на прехода

Енергийният и климатичният преход вече носят ползи за икономиката, стимулират създаването на работни места и имат потенциал да постигнат и още повече. Между 2000 г. и 2014 г. заетостта в екологичните сектори на икономиката се увеличи значително по-бързо (+ 49 %), отколкото заетостта в икономиката като цяло (+ 6 %) ⁶⁰. Днес в ЕС има 4 милиона „зелени работни места“. Това включва около 1,4 милиона работни места в енергийния сектор, свързани с технологиите в областта на възобновяемите енергийни източници, ⁶¹ и 900 000 работни места, свързани с дейностите в областта на енергийната ефективност ⁶². Очаква се тези цифри да се увеличат с по-нататъшните действия в областта на енергетиката и климата, тъй като инвестициите в Европа ще заменят вноса на изкопаеми горива, европейската промишленост ще повиши конкурентоспособността си благодарение на стартовото си предимство, а адаптирането към изменението на климата ще спомогне за запазването на работните места и възможностите за работа.

Въпреки че този преход е от полза за по-голямата част от хората и регионите, той също така води до социални предизвикателства в някои случаи. Например, регулаторните или фискални мерки могат да имат непредвидени неблагоприятни последици, които могат да изострят енергийната бедност. Също така има риск ползите от прехода да бъдат неравномерно разпределени. Повечето сектори, региони и групи от населението ще се радват на значителен растеж в резултат на този преход, докато други могат да се нуждаят от подкрепа, за да се справят с промените. Също така, въпреки че енергийната бедност е намаляла до нивата отпреди кризата, все още продължават да съществуват съществени различия ⁶³ сред държавите членки. Съществуват много политики за справяне с тези предизвикателства на национално равнище, особено в областта на образованието и обучението, както и социалните и фискалните политики. Сериозните и трайни инвестиции в човешки капитал са от основно значение, за да

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20170529-1?inheritRedirect=true>

⁶¹ https://irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2018/May/IRENA_RE_Jobs_Annual_Review_2018.pdf.

⁶² https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/CE_EE_Jobs_main%2018Nov2015.pdf

⁶³ За енергийно бедни се считат лицата с просрочени задължения по сметки за комунални услуги и/или онези, които не са в състояние да поддържат домовете си достатъчно отоплени.

могат бъдещите поколения да придобият уменията, които се изискват от една променяща се икономика.⁶⁴

Инициативата за регионите в преход с по-високи равнища на използване на въглища и по-висока въглеродна интензивност спомага за смекчаване на социалните последици от прехода към нисковъглеродна икономика. Понастоящем съществуват 41 въгледобивни региона в 12 държави членки, които продължават да осигуряват около 185 000 работни места в добива на въглища. Европейската комисия помага на тези региони да изготвят стратегии за преход към нисковъглеродна икономика, които да се справят с потенциално отрицателното социално-икономическо въздействие по два начина, посочени по-долу.

1. На първо място, Европейската комисия е създала открита платформа, която обединява всички засегнати заинтересовани страни (национални, регионални и местни органи на управление, предприятия, организации на гражданското общество и др.) с цел обмен на най-добри практики, насърчаване на взаимното обучение и получаване на информация относно наличните инструменти на ЕС за подпомагане.
2. На второ място, Европейската комисия предоставя съобразена с нуждите подкрепа, или под формата на оперативни държавни екипи или на двустранни обсъждания с експерти на Комисията. Тази подкрепа може да помогне на националните и регионалните органи да открият начини за започване и ръководене на прехода. Тази подкрепа е придружена от съществуващите фондове, финансови инструменти и програми на ЕС. В момента 18 региона в 8 държави членки⁶⁵ се ползват от тази подкрепа. Първоначалният опит показва, че регионалният преход трябва да бъде планиран с широката подкрепа на всички заинтересовани страни. Първоначалният опит показва също така, че участието на европейско равнище е ефективно с оглед на мобилизирането на заинтересованите страни и идентифицирането на възможности за инвестиции, които в противен случай не биха били взети под внимание.

Инициативата за чиста енергия за островите в ЕС има за цел да ускори прехода към чиста енергия в над 1 000-та населени острова в Европа. Тя има за цел да помогне на островите да използват наличните на местно равнище възобновяеми енергийни източници, потенциала за енергийна ефективност и иновационни технологии за съхранение и транспорт, и да станат енергийно независими, като по този начин се намалят разходите, замърсяването на околната среда и използването на мазут за производството на енергия, и в същото време се постига растеж и се създават работни места на местно равнище.

Трябва да се направи повече за справяне с енергийната бедност, която все още засяга близо 50 милиона души в целия ЕС. Основен начин това да бъде постигнато е да се насърчат инвестициите в енергийната ефективност на домакинствата. Това подобрява условията на живот и намалява сметките за електроенергия. Почти 5 милиарда евро от европейските структурни и инвестиционни фондове за периода

⁶⁴ За представяне и обсъждане на очакваните въздействия върху уменията, заплатите и задълженията вж. по-специално скорошната публикация от Eurofound на тема „Последици за заетостта от Парижкото споразумение относно изменението на климата“ [„Employment Implications of the Paris Climate Agreement“]: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2019/energy-scenario-employment-implications-of-the-paris-climate-agreement>

⁶⁵ Тези региони включват Тренчин (Словакия), Силезия, Долна Силезия и Виелкополска (Полша), Западна Македония (Гърция), долината на Жиу (Румъния), Moravskoslezský, Karlovarský и Ústecký (Чехия), Арагон, Астуриас и Кастилия и Леон (Испания), Savinja и Zasavje (Словения), Саксония, Саксония-Анхалт, Бранденбург, Северен Рейн-Вестфалия (Германия)

2014—2020 г. бяха отпуснати, за да се помогне за санирането на жилищата на около 840 000 домакинства. Освен това, като част от техните национални планове в областта на енергетиката и климата, държавите членки сега ще направят оценка на броя на енергийно бедните домакинства. Ако този брой е значителен, държавите членки ще очертаят политики и мерки за облекчаване на тази енергийна бедност. За да подкрепи тези процеси, Европейската комисия даде началото на Европейската обсерватория на енергийната бедност,⁶⁶ чиято мисия е да събира данни, да предоставя насоки и да разпространява най-добри практики.

През 2016 г. Европейската комисия стартира Корпуса за европейска солидарност, който създава възможности за младите хора да участват в стаж или доброволческа дейност или да работят по различни проекти, включително проекти в областта на климата и енергетиката, които са от полза за общностите в цяла Европа. Досега около 120 000 млади хора са се регистрирали в Корпуса, а над 13 000 са завършили или в момента осъществяват своите дейности за солидарност.

На глобално равнище Европейската комисия подкрепи повдигането на социалния въпрос за необходимостта от „справедлив преход на работната сила“, който създава достойна заетост и качествени работни места, като едно от основните предизвикателства, пред които е изправен светът в борбата срещу изменението на климата⁶⁷.

3. Предоставяне на правомощия на градовете и местните общности

Градовете са дом за 70 % от европейците. Те могат да бъдат влиятелни поддръжници на целите на енергийния съюз, но те също така са изправени пред конкретни предизвикателства. Градовете играят ключова роля по редица въпроси, като например: строителни стандарти, градска мобилност, адаптиране към последиците от изменението на климата, енергия за отопление и охлаждане и енергия от възобновяеми източници. Местните власти признават възможностите, но често са изправени пред ограничения по отношение на способността си да разработват политики и да мобилизират инвестиции.

За да помогне за мобилизирането на действия на местно ниво, Европейската комисия изигра ключова роля в развитието на Конвента на кметовете на ЕС в областта на климата и енергетиката. Конвентът е инициатива „отдолу нагоре“, чрез която местните и регионалните власти представят своите действия за нисковъглеродна икономика, получават подкрепа, обменят добри практики и споделят ресурси. Конвентът на кметовете на ЕС понастоящем е най-широкообхватната мрежа от местни органи в света, с над 8 800 града, представляващи над 230 милиона европейци. Тези градове, които допринасят за почти една трета от ангажмента на ЕС за намаляване на емисиите до 2020 г., вече намалиха своите емисии с 23 % спрямо инвентаризацията си от базовата година⁶⁸. До края на миналата година, над 1 500 града са поели ангажмент да работят за постигането на по-амбициозната цел за намаляване на въглеродните емисии с 40 % до 2030 г. и да въведат допълнителни действия за адаптация. Конвентът

⁶⁶ <https://www.energypoverty.eu/>.

⁶⁷ По време на конференцията на ООН (COP24) в Катовице през декември 2018 г., ЕС, заедно с 54 държави, прие „Декларацията от Силезия за солидарност и справедлив преход“, която призовава за справедлив преход за работната сила и създаването на достойни условия на труд и качествени работни места като важен фактор за изпълнението на Парижкото споразумение.

⁶⁸ http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103316/jrc103316_com%20achievements%20and%20projections_online.pdf.

е отворен за участие на всеки европейски град, който желае да поеме ангажименти в областта на климата и енергетиката в подкрепа на целите на ЕС. Той вдъхнови също така подобни финансирани от Европейската комисия инициативи в други региони на света, всички от които се обединяват в рамките на Световния конвент на кметовете, с цел да се ускори енергийният преход към целите на Парижкото споразумение за климата.

Програмата на ЕС за градовете също напредва добре. Няколко от нейните 14 партньорства, които са в процес на изпълнение, и които включват местните власти, държавите членки и европейските институции в подход на новаторско управление, разглеждат въпроси, свързани с енергийния съюз⁶⁹. **Иновативните дейности за градско развитие** продължават да изпитват **новаторски решения**, които могат да бъдат **приложени и в други градове в ЕС**. В допълнение към текущите проекти за енергиен преход се подпомагат и нови проекти в областта на адаптирането към измененията на климата и качеството на въздуха⁷⁰. **URBIS е нова специализирана консултантска платформа за инвестиции в градовете** в рамките на Европейския консултантски център по инвестиционни въпроси, която помага на градовете да улеснят, ускорят и стимулират инвестициите в градските райони. URBIS вече е започнала да обработва 36 заявления от цяла Европа, обхващащи широк спектър от градски подсектори. Европейската комисия ще продължи да работи с Европейската инвестиционна банка за разработването на URBIS.

И накрая, законодателната рамка на енергийния съюз признава ролята на местните и регионалните участници, особено в Регламента относно управлението на енергийния съюз, и призовава към действия, например за нисковъглеродна мобилност и енергийно ефективни сгради⁷¹.

4. Нови начини за подкрепа на научните изследвания и иновациите

Научните изследвания и иновациите са от ключово значение за постигане на целите на енергийния съюз. Съобщението относно ускоряването на иновациите в областта на чистата енергия⁷² очерта стратегия за насърчаване на научните изследвания и иновациите в областта на чистата енергия и за бърза пазарна реализация на резултатите. Тази стратегия определя приоритетите, като предоставя чрез програмата за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ около 2,5 милиарда евро за периода 2018—2020 г. за декарбонизиране на сградния фонд на ЕС, засилване на водещата роля на ЕС в областта на възобновяемите енергийни източници, разработване на решения за акумулиране на енергия и електрическа транспортна мобилност и насърчаване на интегрирана система на градския транспорт. В подкрепа на това, Стратегическият план за енергийните технологии (план SET) обедини подробни планове за изпълнение⁷³ за публични и частни инвестиции във всички тези приоритети, с цел да се изведе Европа на челни позиции в областта на енергийния преход. Програмата „Хоризонт Европа“, която стартира през 2021 г., ще включва ориентиран към мисиите подход, който ще има

⁶⁹ Т.е. партньорства във връзка с енергийния преход, адаптирането към измененията на климата, градската мобилност, качеството на въздуха и жилищните сгради <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>

⁷⁰ <https://www.uia-initiative.eu/en>

⁷¹ Директива (ЕС) 2018/844 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. относно енергийните характеристики на сградите, ОВ L 156, 19.6.2018 г., стр. 75—91.

⁷² „Ускоряване на иновацията в областта на чистата енергия“ (COM(2016) 763 final), 30 ноември 2016 г.

⁷³ <https://setis.ec.europa.eu/actions-towards-implementing-integrated-set-plan/implementation-plans>

конкретни цели и ще е обвързан със срокове за постигане на обществените цели. Една от мисиите, включени в предложението, е насочена към интелигентни и неутрални по отношение на климата градове.

Европейската комисия насърчава нови начини за пазарна реализация на резултатите от научни изследвания. Тя се готви да стартира фонд за съвместни инвестиции с Коалицията за революционни енергийни технологии⁷⁴ (коалиция, която включва частни инвеститори, глобални корпорации и финансови институции) за подпомагане на новаторски европейски предприятия, които разработват радикално нови технологии за чиста енергия, и да съдейства за пазарната им реализация. Освен това пилотният проект на Европейския съвет по иновациите осигурява подпомагане за революционни иновации, включително технологии за чиста енергия, за да могат да се разработват и реализират на пазара иновации чрез комбинация от безвъзмездни средства и капиталови инвестиции. Допълнителни доказателства за напредъка, постигнат от финансираните от ЕС проекти, могат да бъдат видени в повече от 100 случая на енергийна и ресурсна ефективност, подбрани да бъдат част от портфейла на Световния съюз за ефективни решения⁷⁵. Инструментът InnovFin за демонстрационни проекти в областта на енергетиката⁷⁶ се оказва много успешен, след като мобилизира над 140 милиона евро през 2018 г., в сравнение със само 25 милиона евро през пилотния си етап от 2015 г. до 2017 г. С това общото подпомагане от ЕС вече възлиза на близо 170 милиона евро при общи разходи за проектите в размер на повече от 350 милиона евро. С оглед на важното търсене на подкрепа за демонстрации на мащабни новаторски технологии, неизразходваните средства от програмата NER 300⁷⁷ бяха преразпределени към енергийните демонстрационни проекти InnovFin и дълговите инструменти на Механизма за свързване на Европа. Фондовете на политиката на сближаване също подпомагат научните изследвания и иновациите в областта на енергетиката въз основа на интелигентната специализация, като наличните средства възлизат на най-малко 2,5 милиарда евро, 1,2 милиарда евро от които вече са били разпределени за избрани проекти в края на 2018 г.⁷⁸. Европейската комисия също така създаде **Иновационния фонд** и има за цел да инвестира около 10 милиарда евро в иновативни технологии за чиста енергия.

ЕС подкрепя създаването на европейска мрежа от учени и новатори, работещи в областта на технологиите за чиста енергия. Европейският институт за иновации и технологии подпомага стартиращите предприятия чрез своята мрежа от Общности на знанието и иновациите (ОЗИ). През периода 2018—2020 г., около 150 милиона евро бяха отпуснати от ОЗИ за разработването на решения, които насърчават иновациите в областта на чистата енергия.

При космическите и водородните технологии се появяват нови области на интерес. Както беше предложено в Регламента за европейската космическа програма⁷⁹, Европейската комисия насърчава усвояването на космически технологии. Европейските космически програми „Коперник“ и „Галилео“ са важни двигатели на иновативни

⁷⁴ <http://www.b-t.energy/>

⁷⁵ <https://solarimpulse.com/network/EUFunded>.

⁷⁶ http://www.eib.org/attachments/thematic/innovfin_energy_demo_projects_en.pdf

⁷⁷ Програмата NER 300 взема името си от продажбата на 300 милиона квоти за емисии от резерва за нови участници (NER), създаден за третия етап на схемата на ЕС за търговия с емисии.

⁷⁸ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/esif-energy>.

⁷⁹ Предложение за регламент за създаване на космическа програма на Съюза и на Агенция на Европейския съюз за космическата програма, COM/2018/447 final, 6 юни 2018 г.

решения, които са от значение за цялата икономика, включително в сектора на енергетиката и борбата срещу изменението на климата. Услугите за позициониране водят до по-висока ефективност на метеорологичните прогнози, а капацитетът на ЕС за наблюдение на Земята ще предостави точна идентификация на емисиите на CO₂ и метан,⁸⁰ така че да могат да се изготвят по-добри политики в областта на енергетиката и климата. Водородът също може да играе важна роля за справяне с нуждите от широкомащабно/междусезонно съхранение на енергия и оптимизирането на цялостната енергийна система чрез свързване на сектори. Водородът може да подпомага декарбонизацията на газовата инфраструктура, транспорта и енергийно интензивните промишлени отрасли. През последните 10 години, над 1 милиард евро бяха инвестирани в технологии за водород чрез съвместното предприятие „Горивни клетки и водород“.

Европа поема водеща роля в разработването на термоядрения синтез като обещаващ енергиен източник с ниска въглеродна интензивност за бъдещето. Инвестицията на ЕС в ITER⁸¹, заедно със САЩ, Япония, Китай, Русия, Южна Корея и Индия, вече създаде осезаеми ползи за икономиката и обществото на ЕС в областта на иновациите и растежа. Европейските дружества и научноизследователски центрове разработват технологиите, които ще направят енергията от термоядрен синтез възможна в бъдеще, и вече са установили различни приложения извън енергийния сектор.

5. Поддържане и укрепване на конкурентоспособността на европейската промишленост

За да насърчи обсъждания между представители на промишлеността във веригите за създаване на стойност, и като част от усилията за подобряване на връзките между научните изследвания и промишлеността, Европейската комисия стартира три „водени от промишлеността инициативи“ през 2017 г. по отношение на батериите, енергията от възобновяеми източници и строителството. Европейската комисия също така създаде Промисления форум за чиста енергия, организиран като неразделна част от ежегодните Дни на промишлеността на ЕС (22—23 февруари 2018 г., 5—6 февруари 2019 г., както и поотделно за енергията от възобновяеми източници на 18 март 2019 г.), с цел насърчаване на обмена между представителите на промишлеността, академичните среди, местните органи и лицата, определящи политиките.

През май 2018 г. беше създаден стратегически форум за важни проекти от общоевропейски интерес (ВПОИ). Той обхваща ключови стратегически вериги за създаване на стойност, като например акумулаторните батерии.

Батериите действително ще бъдат от особено стратегическо значение за декарбонизацията на европейската икономика, засилването на стратегическата автономност на ЕС по отношение на енергийните доставки и увеличаването на конкурентоспособността на промишлеността в ЕС. Батериите ще са от значение за управлението на електропреносната мрежа за разпространение и съхранение на енергия от възобновяеми енергийни източници. Те ще помогнат също така за насърчаването на

⁸⁰ Европейската комисия е в процес на стартиране на проучване на емисиите на метан в енергийния сектор.

⁸¹ ЕС е част от международен консорциум, изграждащ експериментално съоръжение, наречено ITER („пътят“ на латински), в Южна Франция. Това ще бъде най-големият реактор за производство на енергия от термоядрен синтез и понастоящем е един от най-амбициозните енергийни проекти в света.

мобилност с ниски и нулеви емисии. Основавайки се на Европейския алианс за акумулаторните батерии⁸², докладът на Европейската комисия за изпълнението на стратегическия план за действие в сектора на акумулаторните батерии, „Изграждане на стратегическа верига за създаване на стойност в сектора на батериите в Европа“ (приет⁸³ заедно с настоящия доклад), подчертава значението на тази стратегическа верига за създаване на стойност. Той подчертава широкия спектър от предизвикателства, пред които е изправен секторът на акумулаторните батерии в Европа, и докладва относно напредъка, постигнат в стратегическия план на Европейската комисия за действие в сектора на акумулаторните батерии⁸⁴.

Цялостното изпълнение на подхода за кръгова икономика също е от решаващо значение за декарбонизацията на европейската икономика, особено в енергоемки сектори като стоманодобива, производството на цимент или стъкло, като същевременно се запази и повиши тяхната конкурентоспособност. Повторната употреба и рециклирането на суровини водят до по-ниски емисии и намаляват зависимостта на Европа от доставката на суровини⁸⁵. През декември 2018 г. Европейската комисия стартира кръгов алианс за пластмасите с участието на основни заинтересовани страни от промишлеността, който обхваща цялата верига за създаване на стойност за пластмасите като част от продължаващите си усилия за намаляване на замърсяването с пластмаса, за увеличаване на дела на рециклираните пластмаси и стимулиране на пазарните иновации.

6. Инвестиции за устойчивост и инвестиции в енергийния преход

Недостигът на инвестиции в Европа след финансовата криза вече е почти преодолян. Въпреки това, осигуряването на висококачествени инвестиции ще продължи да бъде от съществено значение за проспериращо бъдеще⁸⁶, а енергийният съюз е ключова възможност за инвестиции. Постигането на ползите от рамката в областта на климата и енергетиката за 2030 г. ще изисква прогнозни допълнителни годишни инвестиции в размер на 180 милиарда евро в периода 2020 — 2030 г.⁸⁷ Постигането на неутралност по отношение на климата ще изисква допълнителни инвестиции от порядъка на 142—199 милиарда евро годишно между 2030 г. и 2050 г.⁸⁸ (в сравнение с базова линия със съществуващи мерки⁸⁹, при които вече се изискват повече от 1 400 милиарда евро инвестиции всяка година⁹⁰). Публичните ресурси могат да мобилизират или насочат инвестициите в правилната посока, но по-голямата част от

⁸² https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/european-battery-alliance_en

⁸³ Доклад за изпълнението на стратегическия план за действие в сектора на акумулаторните батерии: изграждане на стратегическа верига за създаване на стойност в сектора на батериите в Европа, (COM(2019) 176 final), 09 април 2019 г.

⁸⁴ Приложение към „Европа в движение — устойчива мобилност за Европа: безопасна, свързана, екологосъобразна“ (COM(2018) 293 final), 17 май 2018 г.

⁸⁵ <https://www.sitra.fi/en/publications/circular-economy-powerful-force-climate-mitigation/>

⁸⁶ Годишен обзор на растежа 2019 г.: За по-силна Европа в условията на глобална несигурност (COM(2018) 770 final), 21 ноември 2018 г.

⁸⁷ В сравнение с референтния сценарий за 2016 г.

⁸⁸ Ако се включи транспортът: 176 — 290 милиарда евро годишно, вж. „Задълбочен анализ в подкрепа на Съобщение на Комисията (2018) 773“, таблица 10.

⁸⁹ Допуска се, че базовата линия спазва целите за 2030 г. за енергийна ефективност (32,5 %) и дял на енергията от възобновяеми източници (32 % от брутното крайно енергийно търсене) и че удължава политиките за 2030 г. без да ги укрепва или да добавя нови.

⁹⁰ Ако се включи транспортът: 1200 милиарда евро годишно, вж. „Задълбочен анализ в подкрепа на Съобщение на Комисията (2018) 773“, таблица 10.

тези инвестиции ще трябва да дойдат от частни източници. Поради това енергийният съюз и индустриалната политика на ЕС са съсредоточени върху намаляването на рисковете, свързани с инвестициите в чиста енергия. Държавите членки ще продължат да играят централна роля за осигуряването на приходи за нови проекти под формата на схеми за подпомагане. Въпреки това дългосрочните договорености за бъдещо изкупуване под формата на корпоративни споразумения за изкупуване на електроенергия ще играят все по-голяма допълваща роля при хеджирането на приходите на доставчиците на енергия от възобновяеми източници.

Инвестиционният план за Европа (известен като Планът „Юнкер“) мобилизира инвестиции в енергия от възобновяеми източници, енергийна ефективност и енергийна инфраструктура. От общо 390 милиарда евро инвестиции, мобилизирани от Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ), близо 70 милиарда евро бяха инвестирани в енергийния сектор. Например, ЕФСИ е допринесъл за финансиране на достъпа до енергия от възобновяеми източници за 7,4 милиона домакинства в ЕС. Редица национални и регионални инвестиционни програми за енергийна ефективност в жилищни сгради във Франция, Испания, Италия, Германия, Финландия, Полша, Чешката република и други държави членки са се възползвали от подкрепа по линия на ЕФСИ. ЕФСИ също е допринесъл за финансирането на междусистемен електропровод между Италия и Франция, както и на големи инфраструктурни проекти за природен газ, като например Трансадриатическия тръбопровод и Черноморската газопреносна връзка.

Политиката на сближаване на ЕС също осигурява значително подпомагане, включително сериозно финансиране в размер на 69 милиарда евро (или около 92 милиарда, ако се добави националното публично и частно съфинансиране) по програмите за периода 2014—2020 г. за всичките пет измерения на енергийния съюз. Изпълнението напредва добре, усвоени са 71 % от общото финансиране, разпределено по проекти до края на 2018 г. Около 2,5 милиарда евро за инвестиции в нисковъглеродната икономика са предоставени чрез финансови инструменти.

В допълнение, инициативата **„Интелигентно финансиране за интелигентни сгради“** стимулира инвестициите в санирането с цел подобряване на енергийната ефективност на домакинствата и МСП. Тя постига това като дава възможност публичните средства да се използват по-ефективно чрез i) използването на финансови инструменти (напр. гарантирани заеми) и договори за енергоспестяване с гарантиран резултат, ii) подобряване на обединяването и помощта за разработване на проекти, и iii) намаляване на рисковете на инвестициите.

През май 2018 г. Европейската комисия предложи да се засили допълнително смекчаването на въздействието върху климата и приспособяването към него в рамките на следващата многогодишна финансова рамка за периода 2021—2027 г.⁹¹ Тя предложи настоящите цели за разходи от бюджета на ЕС за целите в областта на климата да се увеличат от 20 %⁹² на 25 %. Тя предложи също така разходите за свързаните с климата цели на „Хоризонт Европа“ да се увеличат до 35 %⁹³. Проектите ще трябва да бъдат устойчиви на настоящи и бъдещи изменения на климата. Това ще

⁹¹ „Модерен бюджет за Съюз, който закриля, предоставя възможности и защитава – многогодишна финансова рамка за периода 2021—2027 г.“, COM(2018)321 final, 2 май 2018 г.

⁹² Стойността показва, че общият финансов принос в полза на интегрирането на свързаните с климата въпроси се очаква да достигне 19,3 % през 2018 г. Тази стойност се преразглежда всяка година.

⁹³ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf.

бъде допълнено с инструменти, които да улеснят справедливия преход към нисковъглеродна икономика в зависими от въглерода региони, като например Модернизационния фонд в рамките на схемата за търговия с емисии на ЕС – фонд, който ще подпомага декарбонизацията и модернизирването на енергийните системи в 10 държави членки от 2021 г. нататък.

За насърчаване на инвестициите в устойчиво развитие, през май 2018 г. Европейската комисия предложи поредица от мерки за създаване на единна система за класификация (таксономия) на икономическите дейности, които се считат за екологосъобразни. На 25 февруари 2019 г. съзаконодателите постигнаха съгласие относно това ново поколение на референтни показатели за ниски въглеродни емисии, които ще регламентират задълженията за оповестяване на начина, по който институционалните инвеститори и управителите на активи могат да включват екологични, социални и управленски фактори в своите процедури за риска. Тези мерки ще спомогнат и за разработването на нова категория референтни показатели за ниски въглеродни емисии и за положително въздействие в областта на въглеродните емисии, които ще предоставят на инвеститорите по-добра информация за въглеродния отпечатък на техните инвестиции.

За да се постигне ефикасен и ефективен енергиен съюз е необходимо поетапно премахване на вредните за околната среда субсидии за изкопаеми горива, както е признато от ангажиментите на ЕС в рамките на Г-20. Между 2008 г. и 2016 г. субсидиите за изкопаеми горива не са намалели. Тези субсидии се оценяват на 55 милиарда евро през 2016 г., което означава, че националните политики и политиките на ЕС все още не са достатъчни за постепенното им премахване⁹⁴.

7. Установяване на силно външно измерение на енергийния съюз

Като фактор от световно значение, ЕС е сред първите, които признават предизвикателствата, свързани с изменението на климата, и възможностите, предоставяни от прехода към чиста енергия. Благодарение на тясното сътрудничество със своите държави членки, ЕС участва успешно в дипломатията в областта на енергетиката и климата, като мобилизира своите дипломатически мрежи и агенции за сътрудничество, за да призове за амбициозни действия в областта на климата в световен мащаб. Това включва контакти с държавите партньори и увеличаване на финансовата и техническата помощ за борбата с изменението на климата, за да се помогне на държавите да изпълнят своя национално определен принос по Парижкото споразумение. ЕС организира срещи на министерско равнище с Китай и Канада за действия в областта на климата, които спомогнаха за запазването на доверието в глобалните действия в областта на климата. Освен това ЕС работи в тясно сътрудничество с председателствата и партньорите на Г-7 и Г-20, с цел насърчаване на глобалната програма в областта на климата, като подчертава необходимостта икономиките с високи равнища на емисии да проявят лидерски качества и да отбележат напредък. Освен това, инициативата „Мисия за иновации“ предоставя важен междуправителствен форум за нови научноизследователски и развойни дейности. Ежегодното провеждане на „Мисия за иновации“, организирана успоредно с Форума за чиста енергия на равнище министри,⁹⁵ предоставя големи възможности за ускоряване на инвестициите в иновации в областта на чистата енергия.

⁹⁴ <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-prices-and-costs>.

⁹⁵ <http://www.cleanenergyministerial.org/>

Водещата роля на ЕС в световен мащаб в областта на чистата енергия и климата е залегнала в другите негови международни цели. Изменението на климата действа като умножаващ заплахите фактор, който допринася за световната нестабилност и широкомащабните миграционни потоци. От друга страна, инвестициите за чиста енергия в държавите партньори създават възможности за новаторските европейски нисковъглеродни отрасли, които действията на ЕС целят да увеличат максимално.

ЕС търси нови начини за осигуряване на съгласуваност между търговските цели и целите в областта на климата. Например, Споразумението за икономическо партньорство между ЕС и Япония е първото в света, което включва конкретен ангажимент във връзка с Парижкото споразумение. В областта на двустранната търговия и енергетиката, през 2018 г. ЕС също така се споразумя с Мексико за глава относно енергията и суровините и продължава да настоява за включването на такива глави в текущите преговори за споразумения за свободна търговия с държави, които са важни доставчици на суровини и енергия, като Австралия, Азербайджан и Чили.

Справянето с емисиите от международния въздушен и морски транспорт продължава да бъде предизвикателство, като се има предвид прогнозираното увеличаване на емисиите, свързано с нарастващия трафик. През октомври 2016 г. Международната организация за гражданско въздухоплаване постигна съгласие относно разработването на глобална, основана на пазара мярка (CORSIA⁹⁶), като първоначална стъпка, насочена към компенсиране на емисиите над нивата от 2020 г., считано от 2021 г. нататък. В морския сектор, през април 2018 г. Международната морска организация прие първоначална стратегия⁹⁷ за намаляване на емисиите на парникови газове от кораби с най-малко 50 % до 2050 г. в сравнение с нивата от 2008 г. Тези съществени стъпки към декарбонизация ще трябва да бъдат гарантирани и за двата сектора.

Международният ангажимент на ЕС допринесе за целта на енергийния съюз за разнообразяване на енергийните източници в Европа и гарантиране на енергийна сигурност. ЕС води редовен диалог в областта на енергетиката с ключови доставчици на енергия и енергийни партньори, както на двустранна основа (Норвегия, САЩ, Иран, Алжир, Египет и Турция), така и в рамките на многостранни платформи (например ОПЕК, Съюза за Средиземноморието, Г-7 и Г-20).

По отношение на доставките на газ, Европейската комисия съдейства за провеждането на няколко кръга на тристранни преговори между Украйна и Руската федерация, целящи осигуряване на непрекъснат транзитен пренос на природен газ от Русия през Украйна. Първите доставки на природен газ чрез южния газов коридор се очаква да започнат през следващата година, в резултат на последователната ангажираност на ЕС с всички имащи отношение партньори и заинтересовани страни по проекта. Европейската комисия също така подкрепя усилията на държавите от Източното Средиземноморие да проучат общи решения за придвижване на техните значителни газови ресурси до пазара. Европейската комисия също така поддържа ангажимента си да подкрепя превръщането на региона в естествен газов център и бъдещ доставчик на природен газ за ЕС. Тя ще продължи политиката си, насочена към

⁹⁶ Схема за компенсиране и намаляване на емисиите на въглероден диоксид в международното въздухоплаване. В споразумението се определят i) целта за стабилизиране на емисиите на нивата от 2020 г., като се изисква от авиокомпаниите да компенсират нарастването на своите емисии, ii) ключови съставни елементи на глобалната схема, и iii) пътна карта за приключване на работата по условията на изпълнение — вж. https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/aviation_en.

⁹⁷ [http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PollutionPrevention/AirPollution/Documents/Resolution%20MEPC.304\(72\)_E.pdf](http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PollutionPrevention/AirPollution/Documents/Resolution%20MEPC.304(72)_E.pdf).

по-нататъшно диверсифициране на източниците на доставки и транспортните коридори, както и към строго изпълнение на законодателството в областта на енергетиката на цялата територия на Съюза.

Европейската комисия предприе последващи действия по изпълнението на стратегията си за 2016 г.,⁹⁸ за да гарантира, че ЕС се превръща в още по-привлекателна дестинация за глобалните доставки на втечен природен газ (ВПГ), като му помага да играе решаваща роля в нашите усилия за диверсификация. ЕС се стреми към тесни контакти по всички въпроси на енергийната политика с нашите основни партньори, и по-специално със Съединените щати; Съединените щати и ЕС предприеха конкретни стъпки за увеличаване на вноса от Съединените щати към ЕС на ВПГ на конкурентни цени. След срещата между председателя г-н Юнкер и президента Тръмп от юли 2018 г.⁹⁹, търговията с втечен природен газ се засили, като към края на март 2019 г.¹⁰⁰ бяха внесени близо 9 милиарда кубични метра. Конференция на високо равнище относно ВПГ в рамките на Енергийния съвет ЕС—САЩ ще се проведе на 2 май 2019 г. с цел допълнително засилване на контактите между предприятията.

ЕС продължи да помага на съседни държави да модернизират енергийния си сектор. Чрез Енергийната общност ЕС продължи да помага на договарящите се страни за приемането на ключови елементи от нормативната уредба на ЕС в областта на енергетиката и климата. Договорът за създаване на Енергийна общност е в процес на актуализация.

Гарантирането на ядрената безопасност извън границите на Европейския съюз също така е ключова област, която се следи внимателно от Европейската комисия. В съседните на ЕС държави бяха организирани и ще продължат да бъдат провеждани стрес тестове, като извършените върху всички реактори в ЕС. Стрес тестът, извършен от Беларус, беше предмет на партньорска проверка от страна на експерти на ЕС.

По отношение на сътрудничеството в областта на ядрената енергия за граждански цели, ЕС продължи успешно да развива сътрудничеството си с Иран в съответствие със Съвместния всеобхватен план за действие. В този контекст, ЕС има за цел да насърчава сътрудничеството за по-добро разбиране на нуждите на Иран по отношение на използването на ядрената енергия за граждански цели и постепенно увеличаване на доверието в ядрената програма на Иран, както и по-широкото и дългосрочно възобновяване на връзките с Иран. ЕС стартира редица действия в подкрепа на този процес, по-специално в областта на ядрената безопасност и в подкрепа на иранския регулаторен орган в областта на ядрената енергия. ЕС също така наскоро организира третия семинар на високо равнище ЕС—Иран относно международното сътрудничество в областта на ядрената енергия и ядреното управление.

ЕС разшири допълнително международното си сътрудничество с международни партньори на пазарите на въглеродни емисии, като работи в тясно сътрудничество с Китай за подкрепа за стартирането и развитието на тяхната национална система, но също така и с Нова Зеландия и Калифорния. Първото споразумение за хармонизиране на схемата за търговия с емисии беше подписано и сключено между ЕС и Швейцария.

⁹⁸ Стратегия на ЕС за втечения природен газ и неговото съхранение, COM(2016) 49 final, 16 февруари 2016 г.

⁹⁹ Европейска комисия – Съобщение за медиите: Съвместна декларация на ЕС и САЩ от 25 юли: Вносът в Европейския съюз на втечен природен газ (ВПГ) от САЩ нараства. Брюксел, 9 август 2018 г. Уебсайт: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4920_en.htm.

¹⁰⁰ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1531_en.htm.

ЕС признава значението на устойчивата и чиста енергия за развитието и глобалната стабилност. Поради тази причина ЕС непрекъснато увеличава подкрепата си за достъп до устойчива енергия на достъпни цени. В настоящата многогодишна финансова рамка за периода 2014—2020 г. са заделени 3,7 милиарда евро за устойчива енергия. Две предизвикателства от изключително значение трябва да бъдат разгледани едновременно: предизвикателството, свързано с достъпа до енергия, и предизвикателството, свързано със смекчаването на последиците от изменението на климата и приспособяването към него. Като се има предвид значението на тези предизвикателства, ЕС също така се съсредоточи върху усилията си за подпомагане на управлението на енергийния сектор и за предоставяне на иновативни финансови механизми за мобилизиране на частните инвестиции в устойчива енергия. Тези иновативни финансови механизми включват Европейския план за външни инвестиции. Съгласно новия альянс между Африка и Европа, обявен през септември 2018 г., през ноември 2018 г. беше стартирана съвместна платформа на високо равнище за инвестиции за устойчива енергетика между Африка и Европа. Тази платформа на високо равнище ще допринесе за ръководената от африканските държави инициатива за енергия от възобновяеми източници.

Тъй като само действията на правителствата не са достатъчни за постигане на глобалните цели в областта на климата, ЕС се ангажира с глобалното гражданско общество, частния сектор и местните и регионалните власти, за да им помогне да се мобилизират за действия в областта на климата. Например, Европейската комисия подпомага развитието на Световния конвент на кметовете в областта на климата и енергетиката, от неговото създаване през 2017 г. Досега към Световния конвент са се включили 9 296 града, които представляват повече от 808 милиона души в цял свят и 10,59 % от общото световно население. Подобни действия не само мобилизират участието на градовете, те също така улесняват инвестициите в градските планове в областта на климата и енергетиката, като възпроизвеждат решения, които са били приложени за първи път в ЕС, на глобално равнище.

Каре: допълнително укрепване на глобалната роля на еврото в енергийния сектор

ЕС е най-големият вносител на енергия в света с годишни разходи за внос на енергия от средно 300 милиарда евро през последните 5 години. Поради това той има стратегически интерес да насърчава използването на еврото в енергийния сектор. Това би намалило излагането на европейските дружества на валутни и политически рискове. То също така би намалило разходите и рисковете за европейските предприятия, и ще намали лихвените проценти, плащани от домакинствата.

Това може да се осъществи, само ако има съвместни усилия от страна на ЕС, държавите членки, участниците на пазара и другите участници. Поради тази причина, през декември 2018 г. Европейската комисия прие препоръка¹⁰¹ за насърчаване на по-широкото използване на еврото в международните енергийни споразумения и сделки. Европейската комисия също така стартира поредица от консултации със заинтересованите страни относно пазарния потенциал за по-широко използване на деноминирани в евро сделки, включително такива, които са свързани със суров нефт, газ или рафинирани продукти.

¹⁰¹ Препоръка на Комисията от 5 декември 2018 г. относно международната роля на еврото в областта на енергетиката (C(2018) 8111 final), 5.12.2018 г.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Създаването на енергийния съюз изискваше тясно сътрудничество между институциите на ЕС, държавите членки и всички сегменти на обществото. Той има значителен принос за укрепването на енергийната сигурност на Европа. Тя беше постигната чрез взаимно свързване на националните пазари, допълнително диверсифициране на енергийните източници, използване на местни възобновяеми енергийни източници, прилагане на мерки за енергийна ефективност и насърчаване на благоприятна среда за инвестиции. Тези усилия трябва да продължат, за да се гарантират енергийната сигурност на Европа и конкурентните цени на енергията.

За да реализира своя икономически потенциал и с цел насърчаване на неутралността по отношение на климата, енергийният съюз трябва да стъпи на здрава основа. Прилагането на новата правна рамка и благоприятстващите действия привличат инвестиции, които ще развият цялата икономика на Европа и ще създадат работни места, и насърчават приобщаващия растеж. Тези усилия трябва да бъдат удвоени, за да се извлекат допълнителни ползи. Преходът трябва да бъде справедлив и социално приемлив. Социалните последици от процеса трябва да бъдат в центъра на политиките още от самото начало.

Между настоящия момент и 2030 г., продължаващият редовен диалог между държавите членки и Европейската комисия по отношение на националните планове в областта на енергетиката и климата ще бъде от решаващо значение. Този диалог ще помогне да се намерят колективни решения, да се насърчи взаимната подкрепа между държавите членки и да се включат всички заинтересовани страни. Това ще гарантира, че ЕС изпълнява ангажиментите си. След оценката на представените от държавите членки проекти на национални планове в областта на енергетиката и климата и препоръките, отправени от Европейската комисия до 30 юни 2019 г., държавите членки ще приемат своите окончателни планове преди 31 декември 2019 г. Следващият доклад за състоянието на енергийния съюз ще бъде публикуван преди октомври 2020 г. До тогава настоящият доклад ще бъде в състояние да подчертае напредъка, постигнат чрез изпълнението на договорената законодателна рамка, и новите развития по отношение на благоприятстващите действия. Прегледът на напредъка и динамичното адаптиране към новите развития ще продължат да са от значение.

Интеграцията и иновациите във всички сектори на икономиката, както и насърчаването на съгласуваност между широк кръг от свързани политики и различни мащаби на действие, ще бъдат по-важни от всякога. Този подход — включващ енергетиката, смекчаването на въздействието върху климата и приспособяването към него, качеството на въздуха, цифровите технологии, промишлеността, транспорта, земята, селското стопанство, социалните въпроси, сигурността и много други въпроси — трябва да се насърчава на европейско, национално, регионално и местно равнище. Той ще позволи на ЕС да се справи с бъдещите предизвикателства, като например цифровизацията, овластяването на потребителите и разработването на гъвкави пазари на електроенергия, които могат да се справят с големия дял на променливото производство от възобновяеми източници.

Европейската комисия трябва да продължи да ангажира гражданите, местните власти и промишлеността с цел насърчаване на сътрудничеството, създаване на цялостни промишлени вериги за създаване на стойност и засилване на иновациите и инвестициите в градската среда. По-специално, осигуряването на необходимото финансиране ще бъде от ключово значение — финансовият сектор в

ЕС има потенциала да покрие годишните нужди от инвестиции в размер на почти 180 милиарда евро за постигане на целите на ЕС в областта на климата и енергетиката до 2030 г. Това ще бъде от съществено значение за осигуряването на стабилно, дългосрочно финансиране в продължение на много години, и за да се гарантира, че това финансиране отговаря на нуждите на енергийния съюз.

ЕС трябва да запази и засили своята водеща роля в глобалните действия в областта на климата и енергетиката, като в същото време осигурява енергийна сигурност и сигурност по отношение на климата за всички свои граждани. Следователно ще е от първостепенно значение да се продължи укрепването на благоприятната рамка, да се улесни енергийният преход и да се създадат подходящи условия за неутрална по отношение на климата икономика.

Стратегическата дългосрочна визия на ЕС за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика до 2050 г. ще бъде от съществено значение, за да се даде ясна насока на по-нататъшното развитие на енергийния съюз. Представеното от Европейската комисия предложение показва посоката на развитие към неутрална по отношение на климата и модерна икономика. То подчертава отново значението на широкообхватната благоприятна рамка на ЕС за постигането на неутрален статут по отношение на климата до средата на века. Тази рамка насърчава благоприятни условия за финансиране и инвестиции чрез интернализиране на външните разходи, последователна програма за научни изследвания и иновации, справедлив преход за регионите, икономическите сектори и широката общественост, и цялостно използване на съответните политики, включително политиките на ЕС за бюджета, заетостта и сближаването.